

Savišvieta

LIETUVOS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO ASOCIACIJOS LEIDINYS
2020

Turinys

Ižanga.....	2
„Mokslas ne arielka – į galvą netrenkia“.....	3
Su kuo draugausi, tokį mokslą gausi.....	9
Andragogas andragogui.....	10
KARTU kuriame aplinką, kurioje norime mokyti ir mokytis.....	12
Daug rankų sunkią naštą pakelia.....	14
Suaugusiųjų mokymosi projektų, iniciatyvų ir kitokių veiklų konkursas „Kartu mes galim!“.....	15
Senjorai savanoriai migrantų integracijai.....	17
Kas sieja bendruomeniškumą ir savanorystę?.....	20
Įkvepiantys bendruomeninio mokymosi pavyzdžiai.....	20
Draugystė su knygų namais.....	23
Gyvenimas - mokykla: žmogus sensta ir mokinas.....	25
Prasmingas bendruomenės sukibimas - štai kas yra Šakių TAU!.....	26
Užsukite į inovatyvią arbatinę „Ateik. Sužinok. Išmok!“.....	31
Marijampolės TAU - vyresnio amžiaus žmonių švietimo flagmanas.....	33
Medis vertinamas už vaisius, žmogus - už darbą.....	37
Bibliotekininkas – mokymosi organizatorius? Taip!.....	38
Dailininko Vlado Žiliaus kūryba – kūrybinės laisvės išraiška.....	41

Leidinio sudarytoja dr. Vilija Lukošūnienė

Ilustracijų autorė Živilė Šimėnienė

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija neatsako už straipsniuose išsakytas mintis - autentišką autorių nuomonę. Nuotraukos leidinyje publikuojamos turint jas pateikusių asmenų sutikimą.

Ižanga

Per daugiau nei 30 Lietuvos Nepriklausomybės metų šalyje išaugo gausus andragogų (suaugusiųjų mokytojų, suaugusiųjų švietėjų) būrys. Tai žmonės aktyviai skleidžiantys įvairių sričių žinias ir ugdatys suaugusiųjų žmonių praktinius įgūdžius bei kompetencijas.

Puikiais iniciatyvomis ir darbais Lietuvoje garsėja bendruomenės. Jų, kaip žinome, yra įvairių: pagal veiklos pobūdį (suaugusiųjų švietėjų, socialinių darbuotojų, bibliotekininkų, muziejų, kultūros centrų darbuotojų, menininkų, pagalbos neįgaliesiems, besirūpinančių migrantų integracija, IKT specialistų ir pan.), pagal geografinę padėtį (pvz., kaimo, miesto/miestelio, miesto mikrorajono, išėivijos/pasaulio lietuvių), pagal interesus (pvz., užsienio kalbos, dailės/muzikos/meno gerbėjų, sporto ir aktyvaus gyvenimo mylėtojų, kolekcininkų ir pan.), pagal visuomeninę padėtį (pvz., migrantų, neįgaliųjų, suaugusių besimokančiųjų), pagal etniškumą, religinę pakraipą ir t.t.

Ką mes galime vieni be kitų? Į šį klausimą sunku atsakyti, bet tikrai aišku, kad būdami kartu - andragogas ir bendruomenė - gali daug daugiau. Bendrai andragogų ir bendruomenių veiklai skleidžiant suaugusiųjų mokymosi idėją ir puoselėjant suaugusiųjų mokymosi galimybes, atskleidžiant mokymosi patrauklumą, aptariant suaugusiųjų mokymosi pažangą bei suaugusiųjų mokymosi ateityje įžvalgas buvo skirta 21 -oji suaugusiųjų mokymosi savaitė (2020 m.). Andragogų, bendruomenių ir jų bendram mokymuisi skiriamas ir šis „Savišvietos“ leidinys.

Leidinio vedamasis - A.Bėkštos straipsnis „Mokslas ne arielka, į galvą netrenkia“. Jame meistriškai susiejama lietuvių liaudies patirtis su šių dienų suaugusiųjų mokymosi aktualijomis. Ši idėja paskatino ir kitus leidinio straipsnius sugrupuoti pagal liaudies išmintį.

Pirmojoje dalyje „Su kuo draugausi, tokį mokslą gausi“ pristatomos Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos ir Telšių bei Raseinių suaugusiųjų švietimo įstaigų konsorciūmo andragogų mokymosi patirtys.

Antrojoje dalyje „Daug rankų sunkią našą pakelia“ apibendrinami 2020 m. mokymosi savaitės projektų konkursui pateikti darbai, pateikiamos nuorodos į tų darbų pristatymus internetinėje erdvėje. Soros Internation House ir Telšių švietimo centro kolegos dalijasi savanorystės bendruomenėse pavyzdžiais, „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos - džiaugiasi draugyste su kaimynystėje veikiančia biblioteka.

Trečiojoje leidinio dalyje „Gyvenimas - mokykla: žmogus sensta ir mokinas“ - nuostabūs TAU mokymosi pavyzdžiai iš Šakių, Šiaulių rajono ir Marijampolės!

Ketvirtoji dalis „Medis vertinamas už vaisius, žmogus - už darbą“ kviečia praplėsti savo akiratį, susipažįstant su aktyviai kultūrinį švietimą organizuojančia bibliotekininke ir atrandant dailininko Vlado Žilčiaus, vieno iš užsispyrusių gabių modernistų, kurie nuo septintojo dešimtmečio nieku gyvu nesitaikė prie sovietinės sistemos, kūrybą.

„Mokslas ne arielka – į galvą netrenkia“

*Arūnas Bėkšta,
Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos ekspertas*

Straipsnis parengtas pranešimo, skaityto 2020 m. lapkričio 19 d. Suaugusiųjų mokymosi savaitės konferencijoje, kurią organizavo Marijampolės Meilės Lukšienės švietimo centras pagrindu.

Šiuo pranešimu norėjau aptarti tris klausimus:

- Kokia iš mokymosi nauda?
- Kas trukdo mokytis?
- Ką daryti?

Man buvo įdomu į suaugusiųjų mokymąsi pažvelgti per lietuvių patarles ir priežodžius. Galima prieštarauti, kad šis folkloras užrašytas prieš daug metų ir šiandieninėmis sąlygomis netaikomas. Pažiūrėkim, ir tada galėsime įvertinti. Folklorą papildžiau kai kuriais paskutinių tyrimų Lietuvoje rezultatais.

Kokia iš mokymosi nauda?

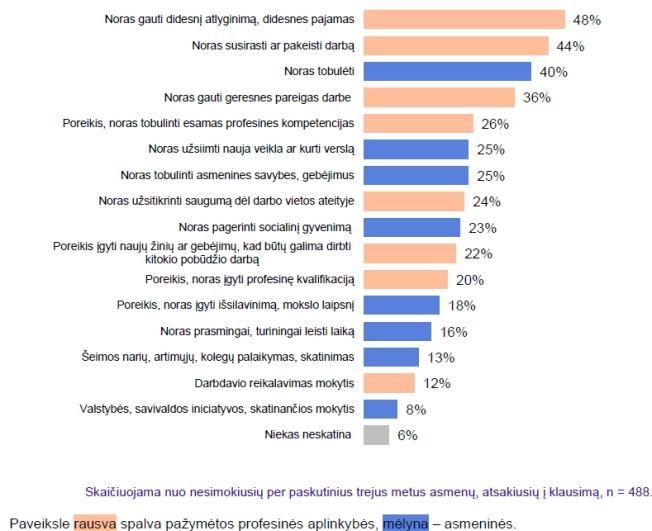
Liaudis sako¹:

- „Be mokslo žmogus kaip aklas“
- „Mokslas nė ugnėje dega, nė per karą nežūna“
- „Mokslas – turtas, kurio niekas neišplėš: numirsi – su savimi nusineši“
- „Kas mokslą išėjęs, tas nuo žemės pakilęs“
- „Žmogus be mokslo kaip namai be langų“
- „Nuvažiavo į mokslą veršiu, o jaučiu sugrįžo“
- „Bemoksliui ir akiniai nepadedą“
- „Žmogus be mokslo mažai tevalioja“
- „Amatas valgyt neprašo, o dar peni“
- „Mokslas rankas pailgina“
- „Koks mokslas, toks ir darbas“
- „Žmogui mokslas, tai aklam ubagai lazda“
- „Be mokslo baltos duonos nevalgysi ir juodos kai kada neturėsi“

Ką gi, liaudis mato nemažai motyvų, kodėl verta mokytis. Pradžioje sudėjau tuos, kurie bendresni, daugiau susiję su žmogaus asmeniniu tobulėjimu, pabaigoje tuos, kurie susiję su darbu ir

¹ Patarlės apie mokslą. <https://www.patarles.lt/lietuviskos-patarles/patarles-apie-moksla/>

konkrečia nauda. Motyvų skaičius neatspindi kažkokios statistikos, parinkau tokius, kur man labiau patiko. Pažiūrėkim, kokią naudą mato šiuolaikiniai Lietuvos žmonės. 2020 m. Vyriausybės strateginės analizės centras Strata atliko tyrimą „Mokymasis visą gyvenimą: įpročiai, patrauklumas, barjerai ir naudos suvokimas“². Tyrimas parodo, kas skatina suaugusiuosius mokytis (1 pav.):

1 pav. Aplinkybės, skatinančios mokytis. (Strata, 2020)

Didesnė motyvų dalis yra susijusi su profesinėmis aplinkybėmis. Dažniausiai suaugę žmonės mokosi to, kas reikalinga darbui. Po to, jei turės laiko, mokysis to, kas įdomu arba pagerina gyvenimo kokybę.

Mokymosi kliūtys

Tyrinėdamas kliūtis ar priežastis, kodėl neverta mokytis, patarles suskirsčiau į kelias grupes. Pirma, realios kliūtys; antra, abejonės dėl naudos; trečia, ribojantys įsitikinimai.

- Realios kliūtys
  - „Mokslas pinigai moka“
  - „Mokslas sunkiau negu akmenis vartyti“
- Abejonės
  - „Mokslo šaknys karčios, bet vaisiai saldūs“
  - „Ne visi mokslai žmogui gera daro“
  - „Bėda be mokslo, bėda su mokslu“
  - „Mokslas žmogų ar pataiso, ar pagadina“
  - „Kartais ir mokslą šuo neša ant uodegos“
  - „Iš daugel mokslų šuniui skūra“
  - „Mokslas naudingas, ale vargingas“
  - „Iš didelio mokslo išėjo iš proto“
  - „Mokslo galo nerasi“.

² Strata (2020) *Mokymasis visą gyvenimą: įpročiai, patrauklumas, barjerai ir naudos suvokimas*.
<https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/svietimo-politika/20200108-MVG.pdf>

- Ribojantys įsitikinimai
  - „Senas jautis sunkiai mokslą priima“
  - „Visi mokslinčiai duonos mažai kada turi“
  - „Mokslas į plėšikus ir ubagus išvaro – daktaras plėšia, kunigas ubagauja“
  - „Mokslai Dievą iš trobos išvaro“
  - „Kam tau to mokslo – nebūsi pišorius“
  - „Iš mokslo duonos nevalgysi“
  - „Mokslas – dykystė“
  - „Tiek tereikalinga, kiek mergai mokslas“

Pakomentuosiu tik kai kuriuos.

Realios kliūtys. „Mokslas pinigai moka“ atspindi realybę. Joje galima įžvelgti kaltinimą mokslui, kad jis per brangus ir apgailėstą, bei neišsipildžiusį troškimą.

„Mokslas sunkiau negu akmenis vartyt“ sako, kad mokyti nėra lengva ir ne visi įstengia įveikti.

Abejonės. „Mokslo šaknys karčios, bet vaisiai saldūs“ atrodytų yra motyvuojanti patarlė, tačiau priklauso nuo požiūrio. Yra dvi dalys. Pirmoji sako, kad norint ką nors išmokyti reikės dėti pastangų. Antroji siūlo apdovanojimą. Klausimas, kas nusveria? Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad jau seniai visiems aišku, kad reikia mokytis, nes be išsilavinimo ne ką pasieksi. Tačiau iš tiesų kiekvieną kartą, kai tenka rinktis, mokytis, ar ne, žmogus pasveria, kiek reikės įdėti pastangų ir ką tai duos.

„Mokslo galo nerasi“. Teigia, kad mokymasis yra nuolatinis procesas. Dalį žmonių tai gąsdina.

Likusias šios grupės patarles galima apibendrinti viena patarle: „Ne visi mokslai žmogui gera daro“. Jos pasėja abejonę dėl mokslo kaip absoliutaus visuotinio gėrio. Jos siunčia tam tikrą perspėjimą dėl galimų neigiamų pasekmių.

Visas šios grupės patarles galima dar pavadinti gąsdinimais.

Ribojantys įsitikinimai. Kitas patarles galima priskirti vadinamiems ribojantiems įsitikinimams, kurie susiformuoja apibendrinant atskirus atvejus ir suteikia „teisėtą“ pasiteisinimą. Pavyzdžiui, „Senas jautis sunkiai mokslą priima“ išreiškia įsitikinimą, kad vyresnio amžiaus žmonės sunkiai ką nors nauja gali išmokyti. Tai labai dažnas ribojantis įsitikinimas, pastatantis barjerą vyresnio amžiaus mokymuisi ir dabar. Daugybė pavyzdžių ir trečio amžiaus universitetų populiarumas akivaizdžiai paneigia šį įsitikinimą.

„Visi mokslinčiai duonos mažai kada turi“ atspindi ir nemenkos dabartinės visuomenės dalies nuostatą. Tai irgi yra ribojantis įsitikinimas, sukurtas iš atskirų atvejų ir apibendrintas iki „visi“. Statistika rodo, kad aukštesnį išsilavinimą turintys žmonės lengviau randa darbą ir gauna didesnę atlyginimą.

„Mokslas – dykystė“ rodo žmonių požiūrį į mokslą, kaip į tuščią laiko švaistymą. Patarlėje įdėtas paslėptas turinys: „užteks niekais užsiiminti, eik ką nors naudingo veikti“. Šią nuostatą lengva paneigti kitomis

patarlėmis, pavyzdžiui: „Be mokslo baltos duonos nevalgysi ir juodos kai kada neturėsi“ ar „Mokslas rankas pailgina“.

Paskutinė patarlė „Tiek tereikalinga, kiek mergai mokslas“ atskleidžia du įsitikinimus: pirma, kad mokslas iš esmės nereikalingas, ir antra, kad juo labiau jis nereikalingas moterims. Tikėtina, kad tai jau praeitis.

Pažvelkime, ką apie mokymosi kliūtis rodo jau minėtas Strata tyrimas (2 pav.).

2 pav. Kliūtys ir barjerai, trukdantys pradėti mokytis (Strata, 2020, p.22).

Kai žiūriu į panašius tyrimų rezultatus, man dažnai kyla klausimas, kiek iš tiesų tai yra kliūtys, kiek „teisėti“ pasiteisinimai, kuriuos jau pačiais klausimais siūlo tyrėjai?

Pavyzdžiui, kokia apklaustųjų dalis galėtų atsakyti, kiek konkrečiai kainuoja kursas, kurį asmuo norėtų mokytis, ir kiek jis trunka? Dažniausiai jie nežino, nesidomėjo ir vadovaujasi išankstine nuomone. Daugelis priešasčių - tipiški ribojantys įsitikinimai. Jie sudaro galimybę pasinaudoti vadinamąja fundamentaliąja atribucijos klaida, kai dėl sėkmės visus laurus asmuo priskiria sau ir savo vidinėms savybėms, o dėl nesėkmių kaltina išorines aplinkybes. Suprantama, kad yra žmonių, kuriems tai labai realios kliūtys.

Abejones dėl to, ar išvardintos kliūtys yra tikros priežastys, ar labiau ribojantys įsitikinimai, pagrindžia atsakymai į kitus klausimus, kuriuos aptarsime vėliau.

Tyrėjų klausimuose nėra labai paprastų, tačiau nepolitkorektiškų klausimų, kuriuos galima įžvelgti šiose patarlėse:

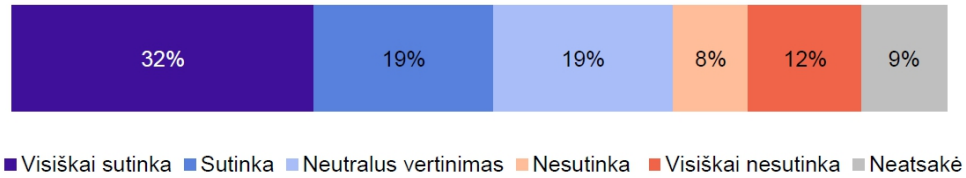
- „Norint išmokti darbštumo, reikia trejų metų, norint išmokti tinginavimo, reikia tik trijų dienų“
- „Mokslas ne arielka, j galvą netrenkia“

Pirma, tai paprasčiausias tingėjimas, kuris pateisinamas jau minėtomis išorinėmis aplinkybėmis. Paprastai jis palydimas aplinkos (Vyriausybės, savivaldybės ir kitų) kaltinimu.

Antra, tai giliai įsišaknijęs alkoholizmas.

Kodėl manau, kad išvardinti dalykai dažnai yra ne priežastys, o pasiteisinimai?

Strata tyrimas (3 pav.) parodo žmonių nuomonę, ar jiems reikia mokytis.

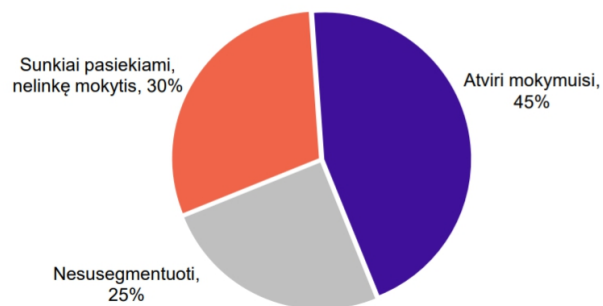

3 pav. Pritarimas teiginiui „Man reikia mokytis“ (Strata, 2020, p.35).

Daugiau „sutinka“ moterys, asmenys iki 50 m., turintieji aukštąjį išsilavinimą, labiau pasiturintys, miesto gyventojai.

Taigi, 51 proc. apklaustųjų sutinka, kad jiems reikia mokytis, 30 proc. nesutinka. Pastarieji, suprantama, ir nesimoko. Įdomu, kiek iš tų 51 proc., kurie sutinka, iš tiesų mokosi, ir kur linksta tie 19 proc., kurie nei sutinka, nei nesutinka, kai klausimas kyla realiai: mokytis, ar ne?

Šydą praskleidžia tyrimo dalis apie atvirumą mokytis (4 pav.). Apklausos dalyvių buvo paprašyta įsivaizduoti projekcinę situaciją ir įvertinti mokymosi tikimybę esant visoms sąlygoms ir galimybėms (klausimas buvo formuluojamas taip: *Įsivaizduokite situaciją, kad Jūsų neriboja jokios kliūtys ir Jūs turite visas galimybes mokytis tai, ko norite, ir ten, kur norite. Kiek tikėtina, kad tokiu atveju pradėtumėte mokytis? Vertinkite neatsižvelgdami į tai, ar mokotės šiuo metu, ar planuojate mokytis ateityje.*) (Strata, 2020, p.36). Siekiant apibendrinti gyventojų atvirumą mokymuisi ir identifikuoti, kokios visuomenės grupės daugiau ir mažiau linkusios mokytis, buvo išskirti du segmentai: atviri mokymuisi ir sunkiai pasiekiami, nelinkę mokytis. „Nesusegmentuoti“, tai tie, kurie atsakė ne į visus klausimus.

Skaičiuojama nuo visų apklaustųjų, n = 2050.

4 pav. Atvirų ir sunkiai pasiekiamų, nelinkusių mokytis segmentų dydžiai. (Strata, 2020, p.39).

Lygindami su ankstesniu paveikslėliu, matome, kad pasiūlius idealias sąlygas, tikrai norinčių mokytis sumažėjo 6 procentiniais punktais ir dar padaugėjo asmenų, esančių „pilkojoje zonoje“. 30 proc. nesimokytų net esant idealioms aplinkybėms ir galimybėms.

Ką daryti?

Mano nuomone, reikia:

1. Keisti mąstymą ir nustoti švaistyti pinigus siekiant įtraukti tuos, kurie yra apsisprendę, kad jiems mokytis nereikia. Labai brangiai kainuoja ir neduoda apčiuopiamo rezultato. Gali pasirodyti nepriimtina, bet, manau teisinga. Gal ir grubokai skamba liaudies išmintis „Mokslas kvailį tik gadina“, bet jaučiu, kad čia daug tiesos.
2. Sudaryti galimybes tiems, kurie atviri mokymuisi.
3. Sukoncentruoti dėmesį į tuos, kurie yra „pilkojoje zonoje“ ir patraukti prie atvirųjų mokymuisi.
4. Įgyvendinant antrą ir trečią, mano galva, svarbūs du uždaviniai: stiprinti supratimą ir tikėjimą, kad mokymasis gali pakeisti jų gyvenimą ir didinti mokymosi galimybių prieinamumą. Reikia paneigti, išardyti ribotų įsitikinimų „įrodymus“. Keisti juos įgalinančiais įsitikinimais.
5. Keisti politikų ir mūsų pačių nuostatas ir veiklą. Turėtume suprasti, kad reikalinga misijonieriška veikla: reikia ne laukti, kol jie ateis, o eiti pas tuos, kurie atviri mokymuisi, ir ypač pas tuos, kurie yra „pilkojoje zonoje“, teikti informaciją ir skatinti, rodyti geruosius pavyzdžius, kalbėti jų kalba.
6. Didinti profesionalumą ir mokymosi kokybę, kad, atėję pas mus mokytis, nenusiviltų ir nenuslystų į nelinkusių mokytis gretas.
7. Būti žymiai lankstesniems ir sudaryti galimybes mokytis tinkamu laiku, priartinti mokymąsi arčiau namų, sudaryti galimybes mokytis auditorijoje ir nuotoliniu būdu.
8. Sukurti priimtina mokymosi finansavimo sistemą, kuri skatintų mokymosi paklausą ir pasiūlą. Mano galva, tik pasiūlos ar tik paklausos finansavimas tinkamo rezultato neduos.

Su kuo draugausi, tokį mokslą gausi

(Lietuvių liaudies patarlė)

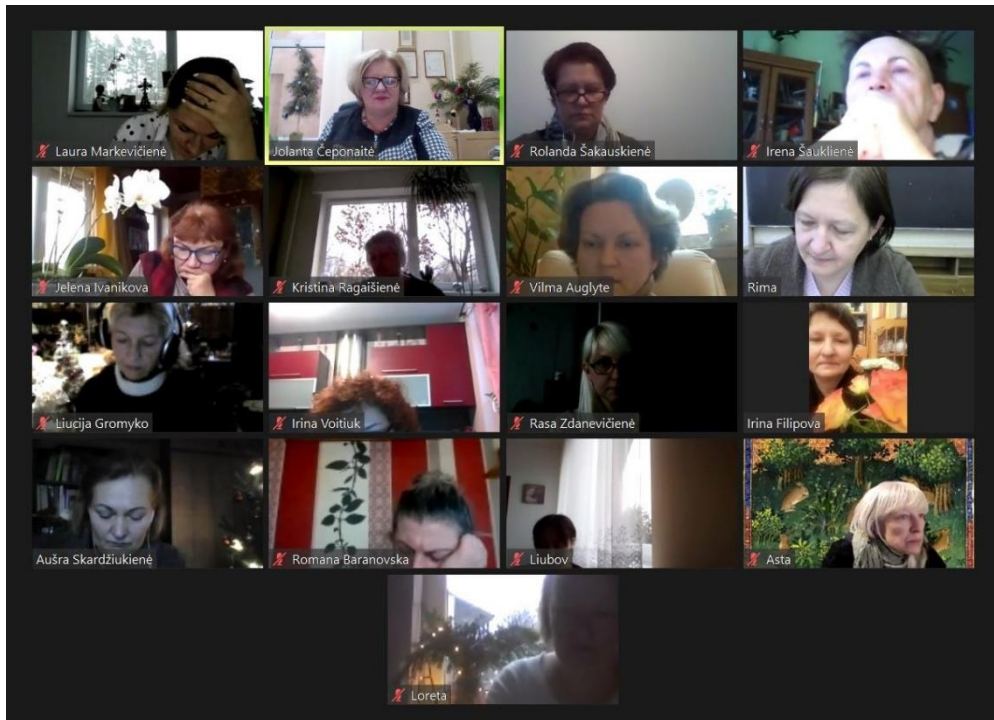
Andragogas andragogui

*Vilma Auglytė,
Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos
lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja metodininkė,
2018 metų „Epale“ andragogė*

2020 m. pavasarį, prasidėjus karantinui, švietimo sistema susidūrė su dideliais iššūkiais. Vos per dvi savaites teko susirasti, išmėginti ir pradėti dirbti naudojantis nuotolinėmis mokymo platformomis. Nepaisant gausios tokių programų pasiūlos, mokomosios medžiagos, kaip naudotis programomis, klausimų vis dėlto kilo, ne viskas pavykdavo iš karto, pagaliau, mokantieji ir patys pajuto, kad mokytis su mokančiuoju lengviau ir drąsiau nei viską bandyti išsiaiškinti vienam.

Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijoje daugelis andragogų nuotolines pamokas vedavo naudodamiesi Zoom programa. Vis dėlto ši platforma, nors ir labai patogi transliuoti vaizdo pamokas, netiko nuotolinei mokymosi aplinkai kurti: ką daryti tiems, kurie negalėjo prisijungti Zoom pamokos metu, tačiau norėjo pamokos medžiagą išmokti savarankiškai, atlikti paskirtas užduotis? Taigi buvo nuspręsta nuotolinį mokymą(si) organizuoti naudojantis Google Classroom. Ne veltui net ir programos pavadinimas orientuoja į klasę: andragogas čia gali skelbti mokymusi reikalingą medžiagą, kurti užduotis bei atsiskaitomuosius, pasitikrinimo testus, kuriuos prie kurso prisijungęs besimokantysis gali matyti ir atlikti bet kuriuo metu, net jei ir nedalyvauja vaizdo pamokoje.

Vis dėlto pradėjus naudotis Classroom, sunkumų kilo: prie Zoom pripratę andragogai ne iš karto rado galimybę dalytis lenta Meet vaizdo pamokų metu, ne iš karto buvo pastebėta, jog sukūrus užduotį ir norint, kad ji būtų atlikta individualiai, būtina sukurti kopiją kiekvienam besimokančiajam, ne visiems iš karto pavyko sėkmingai sukurti testo užduotį. Andragogai šurmuliavo, tarėsi tarpusavyje, klausė kolegų patarimų. Tai pastebėjus kilo mintis pasidalyti savo gerąja patirtimi su visais iš karto. Pirmieji tarpusavio mokymai gimnazijoje buvo organizuoti dar antrajam karantinui neprasidėjus. Pirmiausia, buvo aptarti bendrieji klausimai: buvo susitarta, kas yra kursas, kaip skelbiama medžiaga ir užduotys, kiek jų skelbti. Regis, tai paprasti ir ne esminiai dalykai, bet pasirodė, kad andragogai labai skirtingai suprato, kas yra kurso darbas, todėl susitarimai padėjo kurti vieningesnę platformą, kas, galima numanyti, leido geriau orientotis ir prie Classroom prisijungusiems besimokantiesiems. Taip pat pirmųjų andragogų tarpusavio mokymosi metu buvo vaizdžiai, žingsnis po žingsnio pademonstruota, kaip susikurti kursą, įkelti medžiagą bei kurti užduotį. Dalyviai galėjo čia pat išsiaiškinti jiems kilusius klausimus, taip pat susitarti dėl dalykų, kėlusią abejones.

1 pav. Net ir andragogui reikia...andragogo

Nors įvykę mokymai ir padėjo išspręsti daugelį kilusių klausimų, vis dėlto tam tikrų žinių trūko. Taigi, jau prasidėjus antrajam karantinui, gimnazijos andragogai susibūrė dar kartą, šįkart jau nuotoliniu būdu. Mokymų metu buvo aptarti testų kūrimo ypatumai: būtinybė pareikalauti dalyvio vardo, klausimų kūrimo bei atsakymų žymėjimo galimybės, galimybė importuoti klausimus iš jau sukurto testo ir pan. Kolegei demonstruojant, kaip ji kuria testą, rodant tam tikras pasirinkimų galimybes, ir vėl buvo galima išsiaiškinti kilusius nesklandumus, pasidalyti savo patirtimi. Regis, visą informaciją gali susirasti ir išstudijuoti pats, tačiau, kaip parodė mokymai, daugeliui mokytis su pagalbininku, padedančiu, nukreipiančiu, paaiškinančiu, yra daug lengviau nei vienam. Net ir mokytojui kartais reikalingas mokytojas.

Aptarti tarpusavio mokymai buvo naudingi ne tik dalykine prasme. Mokytis kartu su padedančiu kolega buvo lengviau nei vienam, tačiau net ne tai buvo svarbiausia. Naujos tikrovės akivaizdoje dažną kankina nerimas, nežinomybės baimė, todėl tokie susibūrimai buvo naudingi ir dėl to, kad suteikė galimybę išsakyti ir abejones, ir atradimus, pasidalyti ir rūpesčiais, ir sėkmėmis. Tas, kuriam buvo sunku, gavo pagalbos, patarimų, drąsos veikti ir tikėjimo, kad viskas pavyks, na o tas, kuriam sekėsi geriau, kuriam buvo lengviau, išgyveno džiugesį, galėdamas palengvinti darbą kolegai, sulaukęs nuoširdžios jo padėkos.

KARTU kuriame aplinką, kurioje norime mokyti ir mokytis

*Nijolė Vaičekauskė,
Telšių švietimo centro metodininkė,
„Epale“ andragogė*

Telšių švietimo centras, būdamas NSŠ ir TM koordinatoriumi Telšių rajono savivaldybėje, savo veiklomis siekia nuoseklaus ir tarpinstituciniu susitarimu grįsto bendradarbiavimo tarp NSŠ ir TM teikiančių institucijų rajone. Nuo šių įstaigų, organizacijų veiklų, suaugusiųjų švietėjų bendrųjų ir andragoginių kompetencijų, taip pat nuo jų bendravimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo priklauso suaugusiųjų švietimo kokybė savivaldybėje. Centre vykdomė ir organizuojame Telšių r. andragogų-praktikų kvalifikacijos tobulinimo mokymus. 2018 m. atlikome Telšių r. suaugusiųjų švietėjų poreikių tyrimą, kuris parodė suaugusiųjų švietėjų darbo tobulintinas sritis: suaugusiųjų švietimo organizavimas pagal suaugusiųjų poreikius, mokymų programų turinio aktualinimas, bendradarbiavimu grįstas planavimo tobulinimas.

2019 m. sukūrėme Telšių rajono suaugusiųjų švietėjų konsorciumą ir parašėme paraišką „Erasmus+“ suaugusiųjų švietimo organizacijų darbuotojų mobilumo programai (KA1). Prie konsorciumo prisijungti pakvietėme ir Raseinių rajono švietimo pagalbos tarnybą, ilgametį tarprajoninio bendradarbiavimo partnerį.

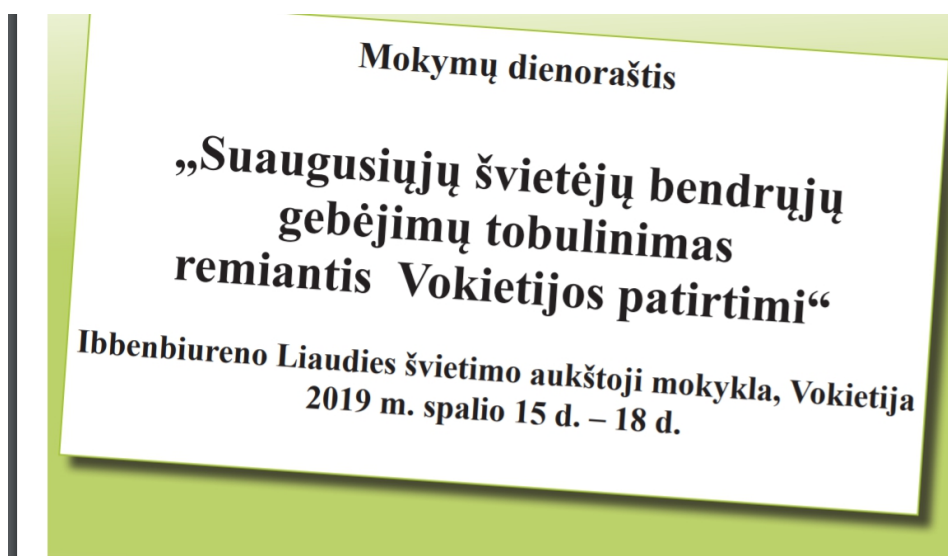
Gautu finansavimu projektui „Suaugusiųjų švietėjų bendrųjų gebėjimų tobulinimas remiantis Vokietijos patirtimi“ (KARTU 2019) džiaugėsi penkiolika Telšių ir Raseinių rajonų andragogų praktikų, suaugusiųjų švietimą vykdančių arba už jį atsakingų asmenų (3 įstaigų vadovai, 12 darbuotojų). Jie atstovavo 11 konsorciumo narių: Telšių rajono savivaldybės administraciją, Telšių rajono savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešoji biblioteką, Žemaičių muziejų „Alka“, Telšių suaugusiųjų mokyklą, Telšių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biurą, Telšių socialinių paslaugų centrą, Telšių dailės mokyklą, asociaciją „Vokiečių kalbos ir kultūros draugų klubą“, asociaciją „Telšių bičiulių ratas“, Raseinių rajono švietimo pagalbos tarnybą bei patį projekto koordinatorių – Telšių švietimo centrą.

Suaugusiųjų švietėjai 2019 m. spalio 15 – 18 dienomis dalyvavo kvalifikacijos tobulinimo programoje Vokietijoje, kurią organizavo Ibbenbürenso Liaudies švietimo aukštoji mokykla (vok. Volkshochschule Ibbenbüren), esanti Šiaurės Reino Vestfalijos žemėje, Šteinfurto apskrityje.

1 pav. Projekto plakatas

Programos turinį sudarė teorinė ir praktinė dalys. Mokymų metu dalyviai išklausė paskaitų apie Vokietijos suaugusiųjų švietimo sistemą bei Ibbenbürenos Liaudies švietimo aukštosios mokyklos suaugusiųjų mokymo(si) planavimo bei organizavimo, taip pat rinkodaros strategijų taikymą. Mokymų dalyviai taip pat lankėsi įvairiose neformalujj suaugusiųjų švietimą teikiančiose įstaigose bei organizacijose, kur susipažino su edukacinėmis aplinkomis, dalyvavo diskusijose su vadovais, suaugusiųjų švietėjais ir įstaigų darbuotojais apie bendradarbiavimu grįstą planavimą, mokymo programų turinio aktualinimą pagal suaugusiųjų poreikius. Mokymų dalyviai taip pat susipažino su privačių asmenų iniciatyvomis teikiant neformalujj suaugusiųjų švietimą, savanorystės plėtojimu jaunimo klubuose.

Savo įspūdžius, išmoktas pamokas aprašėme „Mokymų dienoraštyje“.

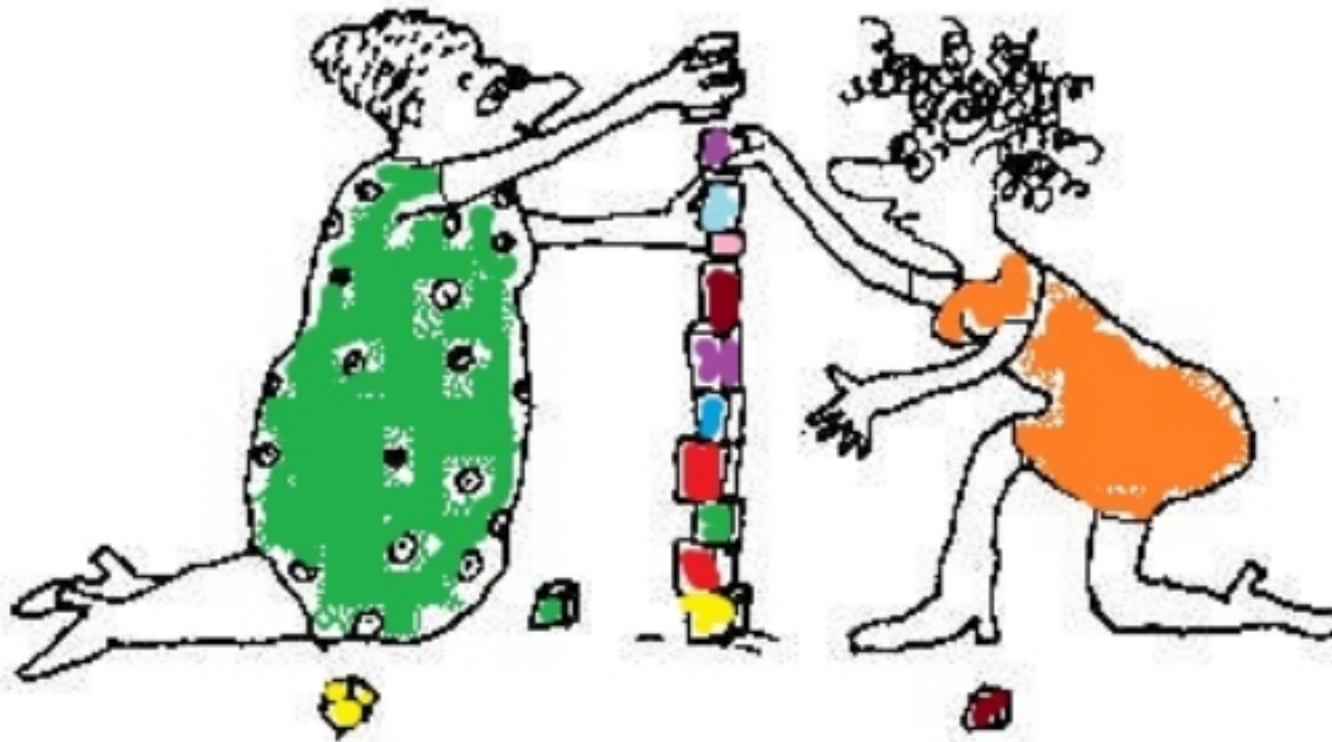
2 pav. Titulinis mokymų dienoraščio puslapis

Mielai dalijamės iš Vokietijos parsivežta patirtimi, idėjomės, kviečiame jas taikyti ir kitose Lietuvos suaugusiųjų švietimo įstaigose.

Atsiverskite https://www.sctelsiai.lt/nijoles/dien_09.pdf !

Daug rankų sunkią naštą pakelia

(Lietuvių liaudies patarlė)

Suaugusiųjų mokymosi projektų, iniciatyvų ir kitokių veiklų konkursas „Kartu mes galim!“

*Dalia Cymbaliuk,
LSŠA atsakingoji sekretorė*

Konkursas buvo organizuotas, vykdant 2020 metų suaugusiųjų mokymosi savaitę „Susitikime mokytis. Kartu mes galim!“, kurio pagrindinis tikslas buvo atskleisti ir įvertinti mokymosi kartu džiaugsmą, sutelkiant įvairias mokymosi bendruomenes, siekiančių geresnių suaugusiųjų mokymosi rezultatų.

Konkursui „Kartu mes galim!“ buvo kviečiama teikti įgyvendintų projektų, iniciatyvų, kitokių veiklų aprašymus, kurie atskleistų teikiančių organizacijų patirtį apie andragogo vaidmenį jų bendruomenėje, bendruomenės vaidmenį andragogo gyvenime, bendrą andragogo ir bendruomenės veiklą, įgyvendinant projektus, iniciatyvas ar kitokią veiklą.

Konkurse dalyvavo 7 organizacijos/institucijos, pateikusios įgyvendintų projektų, iniciatyvų, kitokių veiklų aprašymus. Kviečiame su jais susipažinti.

Geriausiu 2020 metų konkurso projektu/iniciatyva paskelbta Alytaus m. pedagoginės-psichologinės tarnybos ir Alytaus autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ veikla „Mokomės ir mokome kitaip apie tai, kas nepatogu“.

Pagrindinis veiklos tikslas: „Susibūrėm tam, kad pabūtume andragogais, padėtume keisti visuomenės požiūrį į specialiųjų poreikių vaikus ir žmones, kalbėtume nepatogiomis temomis su visais, mokytumės patys ir kitaip padėtume mokytis suaugusiems.“

Visą veiklos aprašymą ir veiklą iliustruojančių nuotraukų koliažą rasite <https://drive.google.com/file/d/12NJZFQcKIKnMS2DiDQq9enRn3QC98sTn/view>

Vaizdo klipe išgirsite jauniausių komandos narių mintis, kodėl jie dalyvauja veikloje, kurioje mokomasi ir mokoma kalbėti apie nepatogius dalykus kitaip, nuolat https://drive.google.com/file/d/1aDwOOzGS3KifXP3_Eowx0Z0XqYgrX9Za/view

Įdomūs ir smagūs kitų įstaigų/organizacijų pristatyti projektai, iniciatyvos, veikla. Jų aprašymuose galima rasti naudingų minčių ir medžiagos darbui. Siūlome pasidomėti.

Soros International House pristatė projektą „Senjorai savanoriai migrantų integracijai“, kuriuo siekė padėti migrantams ir pabėgėliams geriau integruotis į priimančiąją visuomenę, pasitelkiant į pagalbą

senjorus savanorius, kuriuos, jiems įgijus tam tikrų papildomų kompetencijų, galima vadinti suaugusiųjų mokytojais/ mentorais. Susidomėjusius, kaip sekėsi įgyvendinti veiklas, kokias metodines medžiagas parengė ir kodėl pelnė Mokymosi savaitės - 2020 diplomą, kviečiame atsiversti SIH direktorės Daivos Malinauskienės straipsnelį šiame „Savišvietos“ numeryje.

Šiaulių rajono švietimo pagalbos tarnyba pakvietė susipažinti su iniciatyva „Inovatyvi arbatinė „Ateik. Sužinok. Išmok!““. Arbatinės idėja gimė Šiaulių r. švietimo pagalbos metodininkams, organizuojantiems Šiaulių rajono TAU veiklas, pastebėjus, kad mokymasis netradicinėje aplinkoje ir netradiciniu būdu yra daug patrauklesnis tiek studentams, tiek mokytojui / andragogui. Taip 2018 m. kilo inovatyvios arbatinės idėja. Kaip sekėsi įgyvendinti idėją, kokia veikla vyksta arbatinėje, ką patiria ir kuo džiaugiasi jos lankytojai - skaitykite kituose šios „Savišvietos“ puslapiuose.

Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos pateiktas projektas „Varpas“ buvo organizuotas artėjančio gimnazijos 80-jo jubiliejaus proga. Įgyvendinant projektą vyko atviros pamokos, andragogų, besimokančiųjų ir kitų bendruomenės narių darbų parodos, konferencija. Projekto kulminacija – gimnazijos 80-jo jubiliejaus proga organizuota šventė. Tai, kad laikas praleistas kartu – prasmingas, leidęs atskleisti andragų kūrybiškumą, saviraiškos galias, dar labiau sutelkęs bendruomenę, įsitikinsite pažiūrėję projekto pristatymą – iliustruotą, įdomų, patrauklų <http://www.2429a.vu.lt/kartu-mes-galime/>

Patirti, kaip Joniškio senjorai keliauja, gamina moliūgų žibintus, lavina atmintį mokydamiesi kalbų bei virtualiai aplankyti Joniškį savo filmuotu pristatymu pakvietė Joniškio rajono švietimo centras. Kviečiame pasidomėti ilgalaike Joniškio TAU veikla, ugdant save ir stiprinant bendruomeniškumą. <https://photos.app.goo.gl/MhKrQqX9t6XmtTcS7>

Šakių TAU veiklą pristatė rektorė Margarita Liukaitienė, užrašiusi interviu su universiteto dekanėmis Asta Urbaitiene, Diana Jazukevičiene, Odeta Vasiliauskaite, Birute Bendoraitiene, Vilma Frančiakiene ir Danute Aniulienė. Interviu tekstas šiame leidinyje pateikiamas atskiru straipsneliu.

Vilniaus suaugusiųjų mokymo centras (VSMC) pristatė Vilniaus miesto suaugusiųjų mokyklų projekto „MENASIŠNAMŲ“ ir mokyklinio projekto „Menas prieš koronavirusą“ rezultatus. Projekto „MENASIŠNAMŲ“ tikslas buvo atkreipti mokinių dėmesį į sąmoningą ir atsakingą vartojimą, skatinti domėjimąsi antriniu daiktų dizainu ir sukurti objektus iš įvairių antrinių medžiagų. Projekto rezultatas –

organizuotos bendros kūrybinės dirbtuvės, kuriose daiktai buvo prikelti naujam gyvenimui. Įgyvendinant projektus ir suaugusieji mokiniai, ir andragogai virtualiai bendraudami įvaldė iki tol nenaudotas Microsoft Teams ir ZOOM platformas ir sustiprino dalykines, skaitmeninio raštingumo, informacijos paieškos, kūrybiškumo, komunikavimo ir kitas bendrąsias kompetencijas. Šios VSMC šviečiamosios ir ugdomosios projektinės veiklos vaizdinė medžiaga paskelbta interneto svetainės skiltyje „Gimnazijos nuotolinė veikla“ (http://vsmc.lt/?page_id=6762)

Visi pateikti projektai, iniciatyvos ir veiklos rodo, kad Lietuvoje yra gausi andragogų (suaugusiųjų švietėjų, mokytojų) bendruomenė, aktyviai skleidžianti įvairių sričių žinias ir ugdanti suaugusiųjų žmonių praktinius įgūdžius bei kompetencijas pačiose įvairiausiose suaugusiųjų mokymosi srityse. Ir net nereikia įrodinėti, kad būdami kartu – andragogas ir bendruomenė – gali padaryti labai daug bendrai skleisdami suaugusiųjų mokymosi idėją ir puoselėdami suaugusiųjų mokymosi galimybes, atskleisdami mokymosi patrauklumą, aptardami suaugusiųjų mokymosi pažangą bei suaugusiųjų mokymosi ateityje įžvalgas.

Senjorai savanoriai migrantų integracijai

*Daiva Malinauskienė,
Soros International House direktorė*

Projektas, kurį norime pristatyti konkursui, labai gražiai iliustruoja, kaip aktyvūs senjorai, atstovaujantys vietos bendruomenės ir veikiantys kaip mentoriai bei neformalūs suaugusiųjų švietėjai, dalindamiesi per gyvenimą sukauptomis žiniomis ir įgūdžiais, gali padėti integruotis ir saugiai jaustis į šalį atvykusiems imigrantams.

Pristatome mūsų siekius

ES šalys pastaruoju metu susiduria su specifiniais iššūkiais, nes pasaulis, o ypač Europa išgyvena ne tik COVID-19 pandemiją, bet ir didžiausią migrantų krizę nuo Antrojo pasaulinio karo laikų, o visame žemyne įsigali visuomenės senėjimo tendencijos, kuomet pagyvenusių žmonių, palyginti su darbingo amžiaus gyventojais, skaičius nenumaldomai auga. Tačiau šioje situacijoje reikia įvertinti tai, kad dauguma europiečių, sulaukusių pensinio amžiaus, yra labai aktyvūs ir turi sukauptę didelę profesinę bei gyvenimišką patirtį, kuria jie gali ir nori prisidėti prie visuomenės gerovės kūrimo per aktyvaus pilietiškumo bei savanorystės veiklas.

Taigi, projektu, kurį įgyvendiname 2017-2019-taisiais metais, siekėme padėti migrantams ir pabėgėliams geriau integruotis į priimančiąją visuomenę, pasitelkiant į pagalbą senjorus savanorius, kuriuos, jiems įgijus tam tikrų papildomų kompetencijų, galime vadinti suaugusiųjų mokytojais/ mentoriais.

Uždaviniai projekto partneriams

1. Stiprinti vyresnio amžiaus žmonių andragogines bei aktyvaus pilietiškumo kompetencijas ir skatinti savanorystę, organizuojant pilotinius mokymus pagal projekto metu parengtą mokymo programą.

2. Skatinti migrantus ir pabėgėlius mokytis priimančiosios šalies kalbą bei pagerinti jų socialinę ir pilietinę integraciją į vietos visuomenę, pasinaudojant projekto metu sukurta mobiliąja aplikacija - migranto gidu bei apmokytų vyresnio amžiaus savanorių - mentorių pagalba.
3. Didinti visuomenės sąmoningumą migracijos ir visuomenės senėjimo srityse.

Apžvelgiame pagrindines projekto veiklas ir rezultatus

Kad pasiektų užsibrėžtų tikslų ir išsikeltų uždavinių, projekto partneriai iš Lietuvos – Soros International House ir M. Čioboto TAU, bei jų kolegos iš Graikijos, Suomijos, Vokietijos ir Prancūzijos sudarė tokį projekto veiklų ir renginių planą:

1. *Parengti „Mokymo metodiką“, „20 valandų 5 modelių programą“*, skirtą vyresnio amžiaus savanorių-mentorių rengimui bei sukomplektuoti mokymo medžiagą šios programos įgyvendinimui <http://www.seniors4migrants.eu/en/projects-results> Pirmasis programos modulis – andragogikos pagrindai įtrauktas į programą kaip vienas svarbiausių, nes, atlikus apklausą, potencialūs kursų lankytojai - senjorai akcentavo gebėjimo mokytis suaugusiųsios stygių.
2. *Organizuoti pilotinius mokymus aktyviems senjorams partnerių šalyse*. Peržiūrėję šią nuorodą <http://www.seniors4migrants.eu/en/news/2018/10/piloting-training-for-seniors-in-vilnius-lithuania>, matysime, kad Lietuvos senjorai ne tik mėgavosi puikių lektorių A.Taunytės ir R.Diržio vedamais mokymais, bet ir turėjo galimybę iš arčiau susipažinti su VA Caritas Užsieniečių integracijos centru „Kultūrų namai“ veikla ir vietoje „pasimatuoti“ savanorio/mentorius darbą. Taip pat, mokymų dalyviai susitiko su vienos musulmoniškos bendruomenės atstovu ir pasikalbėjo apie tai, kokios vietinių žmonių pagalbos ir paramos tikisi naujai į šalį atvykę žmonės. Įspūdžiais apie mokymus dalijasi viena iš mokymų dalyvių -Gražina Banevičienė savo įspūdžius, pasibaigus kursams, aprašė čia <http://www.mctau.lt/374-ar-savanoriausiu-padedant-integruotis-migrantams>
3. *Parengti nemokamą mobiliąją aplikaciją (App) „Socialinis ir pilietinis integracijos įrankis - vadovas (gidas) migrantams ir pabėgėliams“* <https://migrantguide.eu/>
  - padedantis jiems įgyti pagrindinių žinių ir supratimą apie priimančiosios šalies sociokultūrinį gyvenimą;
  - susidedantis iš animuoto išgyvenimo pokalbių rinkinio partnerių šalių ir anglų kalbomis.
4. *Organizuoti eksploatacijos – kontaktų užmezgimo seminarus partnerių šalyse, kurių tikslas buvo:*
  - pristatyti ir praktiškai pademonstruoti mobiliąją aplikaciją (App) bei vyresnio amžiaus savanorių/mentorių mokymo programą;
  - supažindinti savanorystės mokymus lankiusius senjorus su potencialiais jų „klientais“ (migrantais ir pabėgėliais) ir padėti jiems užmegzti ilgalaikius bendradarbiavimo ryšius.

Lietuvoje seminarą pavadinimu „Welcome to Lithuania“ organizavome labai simboliškoje vietoje- Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre. Į renginį susirinko gausus įvairias tautines bei migrantų bendruomenes, senjorų ir suaugusiųjų švietimo organizacijas atstovaujančių žmonių būrys <http://www.seniors4migrants.eu/en/news/2019/06/sih-organized-svmi-multiplier-event-welcome-to-lithuania>. Kad renginys pasiekė tikslą, t.y. senjorai surado organizacijas, kuriose jie galės pasidalinti savo

per gyvenimą sukaupta darbine patirtimi bei per mokymus įgytais įgūdžiais, demonstruoja keletas gerosios patirties pavyzdžių:

- užsimezgė bendradarbiavimas tarp M.Čioboto TAU atstovaujančių senjorų ir VU Studentų sąjungos atstovybės (buvo sutarta, kad senjorai padės studentams-užsieniečiams įsikurti Vilniuje: „dirbs“ jų gidais, pristatys tiek viešųjų paslaugų tiek pagrindines kultūros ir pramogų vietas, mokys pradinių lietuvių kalbos įgūdžių ir pan.),
  - senjorai, iki šiol abejoję ar yra pasirengę savanoriauti „Caritas“ , nusprendė imtis veiklos šioje organizacijoje.
5. *Organizuoti baigiamąją tarptautinę sklaidos konferenciją Lietuvoje „People to People – Promoting Diversity and Voluntarism“* , skirtą organizacijų, dirbančių migrantų ir pabėgėlių integracijos, pilietinės visuomenės, aktyvaus senėjimo ir suaugusiųjų švietimo srityse, atstovams <http://www.seniors4migrants.eu/events/people-to-people--promoting-diversity-and-voluntarism/id-21> Pats konferencijos pavadinimas kvietė bendrauti ir bendradarbiauti visus – suaugusiųjų švietėjus ir imigrantus, mokytojus ir moksleivius, vietos bendruomenių atstovus ir atvykėlius. Tai buvo labai sėkminga konferencija, kurios smagiausias akimirkas galima pamatyti čia <https://www.facebook.com/Senior-Volunteers-for-Migrant-Integration-198109627404569/videos/488485028615299>

Visą informaciją apie projektą rasite www.seniors4migrants.eu

Kas sieja bendruomeniškumą ir savanorystę? Įkvepiantys bendruomeninio mokymosi pavyzdžiai

*Aldona Kleivienė,
Telšių švietimo centro metodininkė,
Vokiečių ir anglų kalbų specialistė,
2019 m. „Epale“ andragogė*

Bendruomenė ir bendrystė - panašūs žodžiai, bet jų reikšmę galima suprasti tik pabuvus bendroje veikloje ir patyrus bendrus išgyvenimus. Pastaruoju metu daug kalbama apie bendruomeniškumą kaip apie vertybę, skatinančią galvoti ne tik apie save, bet ir šalia esančius žmones. Neatsiejama sąvoka, kalbant apie bendruomenes, bendruomenių narių telkimą, sėkmingą jų veikimą kartu, - savanorystė. Patirtis, įgyta ieškant bendruomenių veikimo gerosios patirties pavyzdžių, parodė, kad gražiausi bendruomeniškumo pavyzdžiai gimsta bendruomenės narių-savanoriaujančių lyderių entuziazmo dėka.

2017-2019 m. Telšių švietimo centras vykdė „Erasmus“+ KA204 strateginių partnerystės projektą „Atvira ir liberali bendruomenė: iššūkiai ir galimybės suaugusiųjų švietimui“ (OPLICO), kurio metu rinko bendruomeniškumo pavyzdžius projekto partnerių šalyse – Norvegijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir, žinoma, Lietuvoje.

Ką suradome Lietuvoje

Savanorystės galios suvokimas dar labiau sustiprėjo, pradėjus rinkti bendruomeniškumo pavyzdžius Telšių rajone ir Lietuvoje. Malonu, kad mūsųose yra nemažai įkvepiančių stiprios bendrystės istorijų.

Viena iš aktyviausių Telšių rajono bendruomenių yra Degaičių bendruomenė, kurios tradiciniai renginiai, kaip pav. „Tulpmedžio žydėjimas“ tampa ir viso rajono šventėmis, o nuostabus Degaičių parkas, kurį puoselėja bendruomenės nariai, yra ne tik degaitiškių poilsio ir rekreacijos vieta – parkas sulaukia svečių iš visos šalies.

1 pav. Degaičių kaimo bendruomenės „Advento vainikas“

Kitas pavyzdys – Telšių rajono Kaunatavos kaimo bendruomenė sumaniai skatina puoselėti kulinarines lietuviškas tradicijas, pristatydamą edukacinę programą „Obuolio kelias“, kurios metu amatų klėtyje pagal kaimo senjorų receptą mokoma gaminti vieną seniausių lietuviškų patiekalų - obuolių sūrį. Labai žinomas ir Kaunatavos soduose tradiciškai gegužės mėnesį per obelų žydėjimą vykstantis renginys „Poezija sodų žydėjime“, kasmet sutraukiantis ne tik regiono poetus, bet ir visoje Lietuvoje žinomus menininkus.

Neįtikėtini bendruomeniškumo pavyzdžiai garsina Švėkšnos bendruomenę visoje Lietuvoje. Vienas jų - pilietinė akcija „Velykų medis“. Ši akcija prisideda prie Švėkšnos neįgaliųjų bendravimo skatinimo ir leidžia atsiskleisti jų saviraiškai bei kūrybiškumui. Akcijoje aktyviai dalyvauja ir kiti bendruomenės nariai. Įdomu tai, kad akcija vyksta visus metus – prasideda tuščių kiaušinių rinkimu, vėliau jie įvairiais būdais dekoruojami, jungiami į girliandas, kurios prieš pat Velykas kabinamos ant medžio. Ši veikla skatina vietos gyventojus susiburti ir dirbti kartu, o neįprastas Velykų medis, kurį puošia tūkstančiai įvairiaspalvių kiaušinių, į Švėkšną pritraukia daugybę svečių. Draugijos nariai kol kas nėra pasiekę jokių rekordų, tačiau jų Velykų medis - iš tiesų unikalus. Kūrybos procese dalyvaujantys žmonės, pasiruošiamąjį laiką, kai dekoruojami kiaušiniai, vertina kaip vaistą nuo visų ligų, nes kūrybinis procesas atpalaiduoja, skatina bendravimą ir bendradarbiavimą.

2 pav. Švėkšnos kaimo bendruomenės „Velykų medis“

Visų šių veiklų (pilietinė akcija „Velykų medis“ Švėkšnoje, Degaičių „Tulpmedžio žydėjimas“, Kaunatavos „Obuolio kelias“ ir kt.) sumanytojai ir įkvėpėjai yra tose bendruomenėse gyvenantys savanoriai entuziastai, kurie neabejoja, jog „savanorystė padeda išsivaduoti iš bejėgiškumo jausmo ir patikėti, kad savo rankomis ir savo iniciatyva gali pakeisti pasaulį. Kartais neverta laukti Godo, laukti stebuklo. Jeigu tu galvoji apie kitus, kas nors ateis ir pas tave“ (Leonidas Donskis).

Ko galime pasimokyti iš projekto partnerių

Dalyvavimas „Erasmus+“ projektuose patvirtino supratimą, kad kuriant bendruomenes savanoriška veikla turi ypatingą reikšmę ir galią. Mūsų projektų partneriai Olandijoje, Norvegijoje, Prancūzijoje, Portugalijoje, Vokietijoje ir kt. šalyse pateikė įkvėpiančių savanorystės pavyzdžių.

Antai savanorės ir mentorės portugalės Sofijos Mato vedami jos užsiėmimai socialinę atskirtį patiriantiems asmenims Lisabonoje - nuolatinis pozityvumo pastiprinimas! Joga visais aspektais lavina žmogų, darydama jį sveikesnį ir laimingesnį. Ten, kur gyventojai yra labiau pažeidžiami, turi mažiau savivertės, teigiama veikla jiems padeda susidoroti su sunkumus kitaip.

Pasimokyti galima ir iš Stordo salų bendruomenės Norvegijos pietuose veiklos. Daugelis gyventojų yra iš glaudžiai susijusių šeimų ir turi draugų, kuriuos pažinojo visą gyvenimą, todėl dažnai neturi laiko ar poreikio ieškoti naujų draugų. Gyventojai turi bendrą kultūrą, pagrįstą nacionaliniu identitetu ir vertybėmis. Ne vietiniams gyventojams atvykusiems į šalį integruotis į bendruomenes padeda Storde veikiantis Tarptautinis kultūros klubas (įkurtas 1989 m.), kurio tikslai yra skatinti ir gerbti visas tautybes, religijas ir rases, padėti žmonėms, atvykusiems iš užsienio, mėgautis Stordo bendruomenės kultūra ir joje dalyvauti. Sėkmingai veikiančio klubo credo „Nepažįstami žmonės yra draugai, su kuriais dar nesame susipažinę“ iš tiesų nuteikia pozityviai veiklai, kurios formos gana paprastos bet įtraukiančios, kaip pvz.: maisto gamavimo kursai suaugusiems ir jaunimui, kalbų kavinės, kartu minimos Tarptautinės šventinės dienos, festivaliai ir kt. Klubas bendradarbiauja su vietiniais klubais ir grupėmis, kaip pvz.: Stordo botanikų grupė (grybavimas ir grybų ruošimas kartu), Raudonasis Kryžius (Kalėdinės dirbtuvės vaikams), Vietinė žvejybos grupė (žvejybos įgūdžių kursai) ir kt.

Stordo „Raudonojo kyžiaus“ savanoriai sudaro draugiją vienišiesiems asmenims – tai gražus ir jautrus savanorystės pavyzdys. Pas mus dažnai apsiribojama lėkšte sriubos, o juk yra daug vienišų žmonių, kurie pasigenda gero draugo, su kuriuo galėtų drauge praleisti laiką ir pabendrauti - kartais tiek nedaug tereikia... Savanoriai reguliariai, 1-2 valandas per savaitę, susitinka su savo draugu, nusprendžia, ką jie nori nuveikti kartu. Tai gali būti pasivaikščiojimas, apsilankymas kavinėje, kita veikla.

Veikli savanorė indė Neeta Sankholgar Storde įkūrė kriketo klubą ir šį komandinį žaidimą išpopuliarino Norvegijoje. Klube - daugiausiai jauni žmonės, tarp jų nemažai priklausančių socialinei rizikos grupei. Dalis nepilnamečių žaidėjų neturi tėvų, kurie jais rūpintųsi kiekvieną dieną. Komandinis sportas moko žaidėjus komandos dvasios ir drausmės. Taigi Stordo kriketo klubas pasirodė esąs sėkmingas pavyzdys ir sporto, ir integracijos į bendruomenę prasme.

***

Bendruomeniškumas nedidelėje bendruomenėje yra labai svarbus. Bendruomenės skatina visus burtis, sportuoti, bendrauti, mokytis ir tiesiog pabūti drauge. Bendruomenės klesti tada, kai žmonės noriai įsitraukia, bendrauja, kuria, padeda vieni kitiems ir sprendžia bendrus iššūkius. Tačiau tam, kad jų motyvacija tai daryti išliktų, būtina užtikrinti, kad žmonės jaustųsi reikalingi ir išlaikytų galimybę patys spręsti, kokia veikla užsiimti. Idėjos ir iniciatyvos ateina iš pačių žmonių, o prievarta nieko nenuveiks.

Gyventi bendrystėje – tai gyventi kitiems ir dėl kitų. Bendruomenėms linkiu tikro ir nuoširdaus paprastumo grožio patirti nuolat.

Draugystė su knygu namais

*Vilma Auglytė,
Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos
lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja metodininkė,
2018 metų „Epale“ andragogė*

Netoli Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos, nedidelėje Šv. Stepono gatvėje įsikūrusi Tomo Zano biblioteka. Jaukioje nedidukėje bibliotekoje verda gyvenimas – organizuojami edukaciniai užsiėmimai, susitikimai su rašytojais, skaitymo vakarai. Bibliotekoje mielai lankosi ne tik Šv. Stepono, bet ir aplinkinių gatvių gyventojai bei netoliese įsikūrusių įstaigų darbuotojai. Ne išimtis ir „Varpo“ gimnazija: į Šv. Stepono gatvę paieškoti reikiamos mokyti knygos ar tiesiog romano, smagiai praleisti vakarą traukia ne tik mokiniai, bet ir mokytojai.

Dažnai besilankant, nuolat matant tų pačių bibliotekininkių veidus, užsimezga pažintis. Na o pažintis išaugina idėjų, kaip, sujungiant jėgas, įgyvendinti kylančius sumanymus, „išeiti“ iš savo įprastos aplinkos, susipažinti su naujais žmonėmis.

Bendradarbiaujant su Tomo Zano biblioteka buvo organizuota keletas renginių. Vienas jų – gegužės 7 dieną minimos Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos paminėjimas. Gimnazijos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja pakvietė bendruomenę į eilėraščių skaitymo vakarą. Buvo įdomu „išeiti“ iš klasės, kurioje skaitymas vis dėlto yra darbas, ir tiesiog pasidžiaugti nuotaikinga poezija, kartu su Tomo Zano bibliotekos lankytojais padiskutuoti apie tai, kokia literatūra turėtų būti nagrinėjama gimnazijoje. Nepastebimai prabėgo valanda skaitant kartu ir labai pradžiugino vienos bibliotekos lankytojos prisipažinimas, jog ji nemaniusi, kad poezija gali būti įdomi...

Literatūra kuria pasaulius skaitančiojo galvoje, tačiau ne ką mažiau įdomu susipažinti su kūrinio autoriumi, palyginti savo interpretacijas su rašytojo matymu. Sunku pasakyti, kada gimė idėja susitikti su rašytoju Jaroslavu Melniku, tačiau jo knygų „Varpo“ gimnazijos bibliotekoje nebuvo, taigi idėja apie susitikimą su kūrėju nukeliavo į Tomo Zano biblioteką, kurioje skaitytojų laukė ir ieškoma knyga „Rojalio kambarys“. Bibliotekos vedėja entuziastingai pritarė susitikimo idėjai, pasiūlė suorganizuoti J. Melniko knygų parodą.

Kalbantis kilo ir daugiau minčių: ne tik susipažinti su rašytoju, sužinoti, kaip gimsta literatūros kūrinys, bet ir pasikalbėti apie tai, kaip kūrinys tampa kino filmu, išgirsti filmo kuriančio režisieriaus balsą. Į susitikimą pasikvietus pagal J. Melniko apysaką „Likimų knyga“ sukurto filmo „Paskutinė diena“ režisierę Klaidiją Matvejevaitę, panorėta dar daugiau. Papasakoti apie tai, kaip kuriamas vaidmuo, įsikūnijama į literatūros kūrinio personažą, sutiko pagrindinio vaidmens atlikėjas, aktorius Kasparas Varanavičius.

Taigi nedidelė mintis apie susitikimą su rašytoju bendromis jėgomis išsirutuliojo į didelį renginį „Menų sintezė – literatūros kūrinio virsmas kino filmu“. Kartu gimusi idėja – patraukli literatūros kūrinio aptarimo forma – pritraukė daugelį dalyvių – dalyvavo gimnazijos esami ir buvusieji besimokantieji, darbuotojai, Tomo Zano bibliotekos lankytojai. Biblioteka, kurios patalpose vyko renginys, buvo sausakimša: pavėlavusiesiems teko įsitaisyti ant palangių, kai kuriems teliko stovėti.

1 pav. Susitikimo Tomo Zano bibliotekoje svečiai: J. Melnikas, K. Matvejevaitė, K. Varanavičius

Po sėkmingo, daug atgarsių susilaukusio renginio Tomo Zano bibliotekoje buvo minimos Lietuvių kalbos dienos. Gimnazijos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja pakvietė bendruomenės narius į paskaitą „Lietuvių kalbos kelias“, kurios metu buvo aptarta lietuvių kalbos situacija įvairiais istorijos tarpsniais.

kviečia rengti LIETUVIŲ KALBOS dienas. Primename apie bendrą gimnazijos ir Tomo Zano bibliotekos renginį ir kviečiame į paskaitą-diskusiją apie mūsų kalbą!

<https://www.facebook.com/events/2523244107943089/>

Lietuvių kalbos dienos

2 pav. Kvietimas į renginį „Lietuvių kalbos kelias“ „Varpo“ gimnazijos „Facebook“ paskyroje

Buvo smagu tai, kad jau vykstant paskaitai, prie dalyvaujančiųjų prisijungė keli atsitiktiniai, apie renginį nežinoję ir tiesiog pasikeisti knygų užsukę lankytojai. Kai kuriems jų, likusiems iki pat pabaigos, buvo įdomu daugiau sužinoti ir apie bibliotekos partnerę Vilniaus „Varpo“ gimnaziją, kurios mokytoja skaitė paskaitą. Pasirodė, kad kaimynai, gyvenantys visai šalia, mažai žinojo apie gimnazijos veiklą apie neformaliojo švietimo renginius, kuriuose dalyvauti kviečiama visa bendruomenė, ne tik gimnazijos besimokantieji.

Bendradarbiavimas su Tomo Zano biblioteka išplėtė gimnazijos besimokančiųjų skaičių – į „Varpą“ įvairių renginių metu mielai užsuka ir šios bibliotekos lankytojai. Bendri renginiai skleidžia žinią apie suaugusiųjų mokyklą, populiarina jos veiklą, suaugusieji atranda erdvę, kurioje gali mokytis ir kurti.

Gyvenimas - mokykla: žmogus sensta ir mokinas

(lietuvių liaudies patarlė)

Prasmingas bendruomenės sukibimas - štai kas yra Šakių TAU!

*Margarita Liukaitienė,
Šakių TAU rektorė*

Rudenįjančią 2020 m. popietę susėdome su mūsų TAU dekanėmis Asta Urbaitiene, Diana Jazukevičiene, Odeta Vasiliauskaite, Birute Bendoraitiene, Vilma Frančiakiene ir Danute Aniulienė pažvelgti į mūsų veiklą, pasikalbėti, kaip mums sekasi, kur link einame, kuo džiaugiamės, ką planuojame, kaip buriame Šakiuose gyvenančių vyresnių žmonių bendruomenę.

1 pav. Šakių TAU rektorė ir dekanės

Gerbiamos dekanės, kas Jus paskatino ryžtis savanoriškam darbui Šakių TAU? Juk šis darbas reikalauja laiko, pasiruošimo, vidinės energijos...

Vilma: Noras išbandyti save kitokioje veikloje.

Odeta: Pakvietė Margarita, o sau iškėliau tokį klausimą - o kodėl ne? Juk jei nepabandysiu, tai ir nesužinosiu. Turėjau savanoriavimo patirties su vaikais ir jaunimu, tai kodėl nepabandžius su brandžiu jaunimu?

Birutė: Paskatino Margarita, tuomet man kažkokios veiklos norėjosi.

Diana: Paskatino Margarita ir vidinė motyvacija išbandyti naują veiklą.

Asta: Tai buvo dar neišbandyta veikla, tiesiog norėjosi save patikrinti.

Danutė: Apie kuriamą Šakių Trečiojo Amžiaus Universitetą gandai sklاندė ilgokai. Išgirdusi, kad jį steigia labai autoritetingi žmonės, kad iškelti kilnūs tikslai ir numatoma prasminga veikla, labai susidomėjau. Kai Margarita pasiūlė tapti dekane, nedvejodama sutikau. Juk laukė įdomi veikla, nauja patirtis. Pamažu veikla įsisiūbavo: įdomūs susitikimai, kelionės, pažintys buvo naudingos ne tik studentams, bet ir dekanėms.

Koks Jūsų požiūris į gausią visame pasaulyje Trečiojo amžiaus universitetų bendruomenę? Kas jus žavi, o kas neramina?

Vilma: Manau, yra puiku, kad žmonės neužsidaro savo pasaulėlyje, nuolat plečia akiratį, išbando naujas, jiems dar nežinomas veiklas. Tai mane žavi.

Odeta: Džiugu, kad tiek daug žmonių turi galimybę bendrauti ir siekti naujų dalykų.

Birutė: TAU veiklos yra gerai, žmonių bendrystė gerina psichologinę sveikatą. Smagu, kad senjorai juda ir domisi įvairiomis veiklomis. Manau, kad šitos veiklos organizavimas yra emociškai sunkus, todėl turi būti apmokamas.

Diana: Puiku, kad žmonės tobulėja ir siekia žinių. Žaviuosi mūsų studentų smalsumu ir noru sužinoti kuo daugiau. O neramina šių dienų Covid-19 situacija. Svarbiausia, kad visi išliktume sveiki.

Asta: Požiūris teigiamas. Manau tai labai geras pavyzdys, kad tapus senjoru nereikia uždaryti tarp keturių sienų, o atsiranda galimybė save realizuoti įvairiose veiklose.

Danutė: Bendraudama su Trečiojo Amžiaus Universiteto bendruomene, supratau, kad jiems labai svarbu ne tik šeima, vaikai ir anūkai, bet kad jie nėra atitrūkę nuo politikos bei kultūros reikalų. Jiems be galo svarbu bendrauti su savo amžiaus žmonėmis, dar pakeliauti, kol jaučiasi sveiki ir stiprūs. Visiems labai svarbu nesijauti nuvertintiems, pamirštiems. Su vaikais, anūkais kalbamas apie asmeninius reikalus, o bendravimas tarp savo kartos žmonių leidžia žvelgti plačiau, išlaikyti savo vertybes, išreikšti savo nuomonę.

Kas kompensuoja Jūsų indėlį į Šakių TAU veiklą? Ką Jūs pačios duodate, o ką gaunate?

Vilma: Turiu galimybę bendrauti su žmonėmis, kurie kitomis aplinkybėmis nebūtų man artimų žmonių rate. Mano studentai pilni pozityvios energijos, jie žavisi įvairiomis veiklomis, yra žingeidūs. Tai užkrečia, skatina tobulėti ir plėsti akiratį.

Odeta: Kompensuoja grįžtamas ryšys - žibančios senjorų akys, noras daug pamatyti ir sužinoti, bendrystės džiaugsmas. Dalinimasis patirtimi. Kiekvieną kartą pamačius ar sutikus savo fakulteto ir ne tik (visus Šakių TAU studentus) pajuntu džiaugsmą - mūsiškis, savas, tai žmogus, kuriam rūpi dar kažkas, kuris siekia, džiaugiasi, domisi, mokosi.

Birutė: Aš stengiuosi padaryti tai, ką galiu- organizuoju keliones ir paskaitas.

Diana: Norėčiau pacituoti Juozo Tumo-Vaižganto žodžius: „Dariau kitiems gera, o pats tapau laimingas“. Tai ir bus mano atsakymas.

Asta: Jei pavyksta gauti gerą lektorių ir senjorai būna patenkinti, tai ir man būna smagu.

Danutė: Labai malonūs nuoširdūs padėkos žodžiai, nepamiršamos kelionės, ruošimasis paskaitoms ir t.t. Su TAU išgyventos tik malonios akimirkos. Tai mūsų studentų, rektorės Margaritos, visų kolegijų nuopelnas.

Ar manote, kad naujai išrinktas Seimas turėtų atkreipti dėmesį į šią visuomenės dalį (besimokančius suaugusius) ir koks tas dėmesys turėtų būti?

Vilma: Ilgalaikė investicija į stipresnę ir kryptingesnę institucinę veiklą, orientuotą į nejauną žmogų, o ne išsiblaškęs ir betikslis dėmesys (pvz., 13 pensija), manau, duotų gerus rezultatus visuomenėje. Valstybė turėtų tokias veiklas, kaip Trečiojo amžiaus universitetas, skatinti ne teoriniame lygmenyje, o realiu indėliu.

Odeta: Norėtųsi, kad atkreiptų dėmesį ne tik prieš rinkimus. Nes ir po rinkimų žmonės gyvena...

Birutė: Manau, kad suprasdami Lietuvos demografinę situaciją – visuomenės senėjimą, turi sukurti TAU modelį ir apmokėjimo sistemą.

Diana: Taip, privalo parodyti dėmesį žmonėms, kurie savo indėlį Lietuvai jau sukūrė. Pirmiausia, tai pastovus TAU finansavimas.

Danutė: Norėčiau, kad toks viltingas Seimas, koks yra išrinktas šiomet, atkreiptų dėmesį į TAU veiklas visoje Lietuvoje. Reikėtų ir finansų, ir pagalbos, ir nutiestų ryšių su aukštosiomis mokyklomis. Visam laikui įsiminė kelionė į Švediją, kai lankėmės TAU, įkurtame prie universiteto. Mūsų TAU palaiko glaudžius ryšius su „Žiburio“ gimnazija, tai irgi didelė paspartis. Juk iš pradžių kūrėmės neturėdami patalpų, nežinojome, kaip seksis toliau. Dar svarbu ir dėmesys, paskatinimas, jausmas, kad esame reikalingi.

Kokia pati prasmingiausia Jūsų fakulteto veikla?

Vilma: Tarpusavio bendravimas ir bendradarbiavimas, džiaugsmas gyventi kartu universiteto veikloje.

Odeta: Prasminga yra viskas, skirtingiems žmonėms - skirtingi dalykai.

Birutė: Apie tai turėtų kalbėti studentai.

Diana: Negalėčiau išskirti kažkurios vienos. Būna paskaitų, kurios sužavi iš karto, būna tokių, apie kurias galvoji dieną, savaitę. Skirtingi lektoriai ir skirtingos patirtys. Žavi lektoriai, kurie pasakoja apie savo patirtį.

Asta: Paskaitos, ekskursijos, edukacijos, adventiniai vakarai ir teatrai – manau, kad visos prasmingos veiklos.

Danutė: Prasmingas yra bendruomenės sukibimas, tarsi susipažinimas iš naujo, prasmingas ir savo rajono bei visos Lietuvos pažinimas, galimybė žmonėms pasijusti svarbiems, matomiems.

Koks renginys, susitikimas ar ekskursija (ar kita) Jums labiausia patiko, įsiminė, buvo naudinga, leido praturtėti žiniomis ir emocijomis?

Vilma: Neturiu to paties „pačiausio“ renginio. Kiekviena ekskursija, kiekvienas susitikimas, praktinis darbas turi savų plusų. Visada atrandu sau kažką naujo, naudingo, o svarbiausia, pasikraunu gerų

emocijų. Visa veiklą visuma yra bagažas patirčių ir įspūdžių.

Odeta: Visi renginiai ar kelionės suteikė džiaugsmo ir patirties, o nusivylimo ar tikrų sunkumų dar nepatyrėu.

Birutė: Nepakartojamos lektorių R.Anusausko, A.Bukančio, R ir A.Raukčių, S.Paltanavičiaus paskaitos.

2 pav. TAU veiklos

Diana: Aišku, kad pirmoji paskaita. Labai jaudinausi, nes studentų buvo 100!!! Prieš paskaitą sukosi mintys: patiks-nepatiks. Bet, kai lektoriaus, gydytojo neurologo V. Lebedžinsko studentai paprašė parodyti rytinę mankštą, kurią jis pats daro kasdien, supratau, kad viskas gerai

Asta: Kadangi pati organizuoju, tai man atrodo, kad viskas buvo gerai. Tačiau, turbūt, geriausi vertintojai būtų studentai. Labai džiaugiuosi, kad apie Šakių kraštą daug įdomių istorinių faktų gauname iš istoriko R. Daniliausko, kiekvienais metais būna jo paskaita. Nemažą teisinių žinių bagažą studentams sukrovė teisėjas A.Rauktys, o A.Bumblausko, D.Kuolio, M.Stankūno, S.Jazavitos, V.Kilpio, J.Urbono, B.Mašalaičio, D.Anulienės paskaitos leido praturtėti žiniomis.

Danutė: Mes, visos dekanės, dalijamės savo patirtimi, pačios aptariame savo veiklas, planuojame, dalijamės įspūdžiais. Manychiau, kad man didžiausią įspūdį paliko mūsų bendrystė, tarsi naujo mažo kolektyvo susikūrimas. Žinoma, didelį įspūdį paliko D.Kuolio bei A.Bumblausko paskaitos, bet ne tik.... Atradom nuostabių vietinių žmonių, kurie skaitė paskaitas, tai lietuvių kalbos mokytojos S.Burkšaitienė bei J.Laurinaitienė. O kur dar mūsų kelionės ir linksmi nuotyčiai, kurių įspūdžiai išliks visam gyvenimui.

***

Birute, *Jūsų vadovaujamas Gamtos fakultetas keliauja po visą Lietuvą. Kokias keliones labiausia mėgstate organizuoti? Kodėl?*

- Pažintines – pramogines. Man patinka kelionės, kurios nebūtinai turi būti gausios informacija, bet labai svarbu, kad jose būtų gerų emocijų, įdomių žmonių, užburiančios ramybės ir įdomaus potyrio.

Diana, *kaip manote, kokios naudos gauna susirinkę studentai į Psichologijos fakulteto užsiėmimus? Ar jiems tai svarbu kasdieniniame gyvenime?*

- Manau, kad labai svarbu. Mano studentai-šviesuoliai, daug patys domisi apie psichologiją, taip pat ir lektorių klausia patarimų, jiems svarbi jų nuomonė, patirtis.

Odeta, *kas lemia Kultūrologijos fakulteto studentų norą kartu su vadovu įsitraukti į veiklą? Kokios fakulteto veiklos yra prasmingiausios ir įdomiausios? Kas Jums padeda optimistiškai žvelgti į gyvenimą?*

- Manychiau, kad ieškojimas atsakymų į tam tikrus klausimus, noras suprasti ir sužinoti kodėl taip, o ne kitaip. Naujo patyrimo džiaugsmas. Bendrystė. Sutikti nauji žmonės, kuriuos tik iš matymo pažinojau. Jų inteligencija, nuoširdumas, smalsumas ir draugiškumas. Tai man reiktų iš jų visų dar daug ko išmokti... O man padeda tikėjimas ir smalsumas. Gyvenimas yra nuostabus, kad ir su visais sunkumais ar išbandymais, o ir kas jų neturi? Nes jei norėsi matyti viską juodai, tai taip ir bus. Tikiu, kad kiekviena diena ar akimirka atneša naują pasirinkimą, situaciją, žmones ir viskas pasikeičia į gerąją pusę.

Vilma, *ką Jūs pati naujo patyrėte, sužinojote, vadovaudama Menų fakultetui? Gal ir pati išmokote naujų technikų, atradote naujų galimybių, gal darbas TAU suteikė naujų, pačiai netikėtų idėjų?*

- Jau ateidama į šį universitetą žinojau, kad Menų fakultetas labai neapibrėžtas ir platus savy talpinti įvairias temas. Stengiausi prieš atrinkdama temas ir dėstytojus, atsižvelgti į studentų norus ir poreikius, gebėjimus dalyvauti. Tai buvo priežastimi pačiai domėtis, gilintis, tikrinti ar mano parinkta tema bus įdomi mano studentams. Taip praplėčiau savo akiratį. Dirbant su

studentais supratau, kad svarbiausia yra bendravimas ir bendradarbiavimas, o ne galutinis apčiuopiamas paskaitų rezultatas.

Asta, ar Jūsų vadovaujamo Istorijos fakulteto žmonės dega noru pažinti savo kraštą kaip ir Jūs pati? Su koku pačiu įdomiausiu žmogumi dar norėtumėte surengti savo fakulteto žmonėms susitikimą?

- Manau, kad taip. Priima, bet kokias temas, kurias pasiūlau. Laukiu susitikimo su politologu L.Kojala.

Danute, ar šiais laikais sunku sudominti žmones knygomis, gimtąja kalba? Ar kalba vis dar yra svarbiausia bendravimo priemonė? Kas skatina Šakių TAU studentus mokytis užsienio kalbų, o užsieniečius- lietuvių?

- Šakių rajono žmonės be galo gerbia savo kraštą – Zanavykiją ir didžiuojasi esantys J.Jablonskio žemės vaikai. Jie– skaitantys, šviesūs, smalsūs žmonės. Patys daug keliavę, išleidę vaikus į mokslus tolimuose Europos universitetuose, dabar ne tik laukia jų sugrįžtant, bet ir patys mokosi angliškai bei vokiškai. Įdomu ir tai, kad net ir pačiame lietuviškiausiame krašte atsiranda žmonių, kurie nori išmolti lietuvių kalbos. Šakių TAU lanko vienuolės seserys Vincentietės iš Peru. Jau gerai mokėdamos lietuviškai, jos tobulina savo kalbos įgūdžius, dalyvauja šventėse, veda seminarus. Galima sakyti, kad pas mus vyraujanti tolerancija, bendrystė, pagalba vienas kitam skatina žmones pamilti mūsų kraštą, domėtis istorija, gerbti kalbą, kultūrą.

Kartu mes galim!

3 pav. Žmonės, kurie dalijasi savo žinomis ir patirtimi

Užsukite į inovatyvią arbatinę „Ateik. Sužinok. Išmok!“

*Edita Giržadienė,
Šiaulių r. švietimo pagalbos tarnybos metodininkė*

Gyvename laiku, kai viskas aplink mus keičiasi, kuriasi, tobulėja. Sėkmingas žmogus šiandiena – kūrybiškas ir aktyvus. Žvelgiant į ateitį ir kuriant sėkmingą Lietuvos visuomenę tikimasi, kad ji bus atvira pasaulio kaitai, o mūsų šalies piliečiai išliks išsilavinę, besidomintys mokslu, naujovėmis, lengvai perprantantys išmaniąsias technologijas, puoselėjantys mokymosi visą gyvenimą principus.

Nuolat mokydami žmonės auga intelektualiai, socialiai ir tobulėja kaip asmenybės. Neformalusis suaugusiųjų švietimas gali atverti mokymosi pasaulį daugeliui žmonių. Norint sudominti suaugusiuosius neformaliuoju švietimu, būtina atsižvelgti į jų poreikius ir reikalavimus. Mokymosi pritaikymas yra gyvybiškai svarbus. Įvairūs gerosios praktikos pavyzdžiai pateikia daug inovatyvių būdų, kaip dirbti su skirtingų poreikių besimokančiais, kaip skatinti jų motyvaciją mokytis.

Šiaulių r. švietimo pagalbos tarnyboje veikia Šiaulių r. Trečiojo amžiaus universitetas (toliau – TAU), kuriame studijuoja daugiau nei 100 Šiaulių rajono senjorų. Universitetas veikia jau aštuonerius metus, veiklos yra organizuojamos atsižvelgiant į studentų poreikius. Veiklų metu siekiama kuo tiksliau išnaudoti turimą teisinę bazę, rasti paslaugų ir poreikių darną, sudominti besimokančiuosius, įtraukti juos į mokymo (si) proceso planavimą, aiškinti jiems mokymo(si) ekonominę, socialinę, individualią naudą, užtikrinti mokymosi visą gyvenimą tęstinumą, priartinant prie jų gyvenamos aplinkos.

Šiaulių r. švietimo pagalbos metodininkai, organizuodami Šiaulių r. TAU veiklas pastebėjo, kad mokymasis netradicinėje aplinkoje ir netradiciniu būdu yra daug patrauklesnis tiek studentams, tiek mokytojui/ andragogui. 2018 m. kilo inovatyvios arbatinės idėja. Inicatyva siekiama telkti vyresnio amžiaus žmones, senjorus bendrai veiklai, skatinti bendravimą, buvimą kartu su bendraamžiais, bendraminčiais. Inovatyvi arbatinė „Ateik. Sužinok. Išmok!“ rengiama kartą per mėnesį. Į ją kviečiami užsukti ne tik Trečiojo amžiaus universiteto studentai, bet ir visi vyresnio amžiaus Šiaulių rajono žmonės. Šioje arbatinėje vyksta susitikimai su garsiais žmonėmis, žiūrimi ir aptariami filmai, virtualiai keliaujama po pasaulio muziejus, skatinama tapti stipresniu bendruomenės nariu, aktyvesniu visuomenės piliečiu. Arbatinės metu suaugusieji bendrauja, mokosi prie arbatos puodelio, dalijasi patirtimi, diskutuoja...

Ši iniciatyva padeda bendruomenei burtis, mokytis, tobulinti veiklą ir tapti labiau matomiems vietos bei savivaldybės lygiu. Inovatyvi arbatinė „Ateik. Sužinok. Išmok!“ keičia ir mokytojų / andragogų bendravimą su bendruomene, skatina tobulėti, taikyti aktyvius mokymo (si) metodus, aktyvinti besimokančiųjų jau turimas žinias bei stiprybes ir padaryti jas naudingas mokymuisi, užmegzti tamprus, draugiškus ryšius.

Pristatome keletą renginių, kurie vyko inovatyvioje arbatinėje „Ateik. Sužinok. Išmok!“

Renginyje „Bendrauk išmaniai“. Šiaulių r. švietimo pagalbos tarnybos metodininkė Dovilė Navickaitė arbatinės dalyvius supažindino su pokalbių programėlių galimybėmis. Lankytojai galėjo ne tik teoriškai, bet ir praktiškai išbandyti Messenger ir Zoom pokalbių programėles. Dalyviai inicijavo skambučius draugams, mokėsi priimti skambučius, naudotis kamera bei dalintis ekranu.

Vaistažolių arbatų degustacija ir arbatos puodelio dekoravimas“. Edukacijas organizavo Kuršėnų politechnikos mokyklos mokytojos Inga Viršilienė ir Giedrė Jakutienė. Mokytojoms talkino padavėjo ir barmeno, apeigų ir švenčių organizatoriaus specialybių besimokantys mokiniai. Moksleiviai turėjo realią progą „pasimatuoti“ savo specialybę praktiškai. Arbatinės lankytojai degustavo vaistažolių arbatas, bandė atspėti degustuojamų arbatų pavadinimus. Besimėgaujant arbata buvo sudarytos galimybės dekoruoti savo arbatos ar kavos puodelį.

Renginys „Pašto ženklai“. Arbatinės lankytojai susipažino su pašto ženklų istorija, jų įvairove. Filatelistė Ada Grakauskienė pristatė sukauptą savo pašto ženklų kolekciją, kuri nebetelpa į 60 turimų albumų, pasidalijo kolekcionavimo patirtimi. Susirinkusieji domėjosi pašto ženklų kolekcionavimo subtilybėmis, reikalingais įrankiais ir pan., turiningai praleido popietę prie arbatos puodelio.

Džiaugiamės, kad inovatyvios arbatinės „Ateik. Sužinok. Išmok!“ renginiai suburia gausų būrį Šiaulių rajono bendruomenės atstovų.

Daugiau iniciatyvos akimirkų svetainėje: https://www.srspt.eu/?page_id=7628.

Marijampolės TAU - vyresnio amžiaus žmonių švietimo flagmanas

*Ona Sakalauskienė,
Marijampolės TAU rektorė*

*Aušrinė Česnuliienė,
Neformaliojo suaugusiųjų
mokymo koordinatore*

Kas mes esame?

Marijampolės Trečiojo amžiaus universitetas (TAU) veikia žmonių savanorystės ir iniciatyvumo pagrindu ir yra gausi, nuolat atsinaujinanti bei didelį poreikį Marijampolės vyresnių žmonių tarpe turinti, visuomeninė švietėjiška organizacija.

Pirmaisiais mokslo metais (įsisteigėme 2005 m. kovo 1 d.) susirinko 270 klausytojų, kurie su didžiuliu entuziazmu pasklido 4 fakultetuose. Didžiausias studentų-senjorų skaičius buvo 2012 – 2013 mokslo metais – 844. Pradėjus kurti TAU kaimyninėse savivaldybėse, skaičius mažėjo. Pasitinkant jubiliejinius 15-tuosius mokslo metus 14 fakultetų mokėsi 777 senjorai. Per 15 metų išduoti 4355 garbės diplomai.

Kokie žmonės mokosi TAU?

Marijampolės TAU statistika rodo, jog didžioji dalis studentų - senjorų yra švietimo sistemos darbuotojai, t. y. mokytojai, dėstytojai, darželių auklėtojos, kitas gausus būrys - medikai. Be to, apklausos rodo, jog apie pusė visų studentų yra našliai arba vieniši. Tad paskaitos senjorams tampa naudingos keliomis prasmėmis: jie gali aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, o kartu ir susirasti daugiau draugų, sutikti naujų pažįstamų. Marijampolės gydytojas psichiatras A. J., duodamas interviu „Miesto laikraščiu“, teigia: „Mūsų miesto gyventojų psichinę sveikatą puikiai padeda tausoti Trečiojo amžiaus universitetas. Jo užsiėmimuose daugelis marijampoliečių užsimiršta savo ligas, įveikia vienatvę ir dvasines problemas.“

Ką veikdami mokomės?

Universiteto klausytojų veikla labai įvairi ir aktyvi: paskaitos, diskusijos, Mokslo žinių dienos Lietuvos aukštosiose mokyklose, ekskursijos, akcijos, vakaronės, teminiai vakarai, konkursai, kūrybos vakarai, sveikatingumo dienos, sporto šventės, tarptautiniai ryšiai, užsienio išvykos. Atsižvelgiant į senjorų pageidavimus, didelis dėmesys skirtas meno sričiai. TAU yra penki meno kolektyvai: du moterų vokaliniai ansambliai „Jaunystės aidas“ ir „Gija“, folkloro ansamblis „Senapilė“, Mėgėjų teatras ir Linijinių šokių studija.

Marijampolės TAU stengiasi užmegzti bendradarbiavimo ryšius su kitais šalies bei užsienio šalių Trečiojo amžiaus universitetais, pasidalinti darbo patirtimi, organizuoti bendrus renginius, išvykas, įgyvendinti bendrus projektus.

Teatro studijos spektaklis „Vaje, kur mes papuolėm“, 2019

Aktyviai bendradarbiaujame, bendras veiklas bei projektus vykdome su mokyklomis ir darželiais, kadangi siekiame mažinti takoskyrą tarp vyresnio amžiaus žmonių ir jaunimo. Bendradarbiaujame ir bendras veiklas vykdome su įvairiomis miesto organizacijomis, esame pasirašę bendradarbiavimo sutartis.

Kaip sutinkame pandemijos iššūkius?

Mokymuisi karantino nėra – pandemijos metu užsiėmimus pamažu perkėlėme į virtualią erdvę. Perėjimas prie nuotolinio mokymosi vyko lėtai - nesitikėjome, kad karantinas truks taip ilgai. Tikėjomės, kad greitai galėsime tęsti *gyvus* susitikimus. Nuotolinis mokymasis prasidėjo nuo jau įrašytų paskaitų, kurias peržiūrėję TAU studentai turėjo atlikti užduotis. Pandemijai besitęsiant, perėjome prie nuotolinių susitikimų.

Nors vyresnius žmones technologijos baugina, tačiau stengiamės TAU studentams suteikti visapusišką pagalbą, kad dalyvavimas nuotoliniuose užsiėmimuose būtų kuo sklandesnis ir paprastesnis. Kadangi naudojame programą „Zoom“, padarėme keletą išsamių vaizdo įrašų, kaip parsiųsti programėlę, užsiregistruoti, kaip prisijungti prie paskaitos. Esant poreikiui, konsultuojame individualiai ir žingsnis po žingsnio telefonu paaiškiname, kur ką paspausti, kad prisijungti prie susitikimo būtų kuo paprasčiau. Vaizdo įrašų ir konsultacijų dėka nuotoliniuose užsiėmimuose gali dalyvauti dar daugiau studentų-senjorų.

Tarp pandemijos iššūkių stengiamės įžvelgti ir privalumų. Nuotolinis mokymasis suteikė galimybę išgirsti įdomius lektorius, mokslininkus, esančius kitose šalyse, pavyzdžiui, Norvegijoje ar Danijoje. Taip pat laukiame nuotolinio susitikimo su Universiteto drauge Marija iš Ukrainos. Gyvai šių lektorių neturėtume galimybės išgirsti, taigi dabar naudojames situacija ir technologijomis.

Džiaugiamės, jog atsirado lektorių ne tik iš mūsų Universiteto, kurie nori vesti paskaitas senjorams. Vieni iš jų yra Lietuvos mokslų akademijos skyrius „Mokslininkų rūmai“. Populiarindami mokslą jie kviečia TAU studentus į *Mokslo žinių dienų* renginius. Taip pat labiau bendradarbiauti tarpusavyje pradėjo Trečiojo amžiaus universitetai, kurie maloniai dalinasi kvietimais dalyvauti nuotolinėse paskaitose.

Karantino laikotarpiu įvyko ne vienas nuotolinis susitikimas. Džiaugiamės, kad galėjome išgirsti politologą Liną Kojalą, su kuriuo minėjome Kovo 11-ąją, Paulius Šironas, LRT radijo žinių ir laidų vedėjas, skaitė poeziją bei pristatė savo autorinę knygą, su virtuvės šefu Gian Luca Demarco gaminome itališkus virtinukus, su psichologe Rima Klasavičiene kalbėjome apie emocinę būseną pandemijos metu. Tai tik keletas nuotolinių susitikimų, o šie vyksta po kelis kartus per savaitę. Situacijos pakeisti negalime, tad mokomės pakeisti požiūrį į ją ir ieškome privalumų.

Mokymasis per nuotolį, 2021

Kaip ir iš kokių lėšų organizuojame veiklą?

Fakultetams vadovauja dekanai, kurie yra savo srities specialistai. Pvz. Sveikos gyvensenos fakultetui vadovauja gydytoja, Dvasinio tobulėjimo fakulteto vadovas - kunigas, Psichologijos fakultetui – psichologė, Teisės fakultetui – teisės specialistė ir t. t.

Kiekvienas į TAU stojantis senjoras pildo prašymą – anketą ir moka stojamąjį mokestį už dvejus mokymosi metus viename fakultete – 40 eurų. Daugiau mokėti už paskaitas, fakulteto išvykas nereikia.

Ypatingą dėmesį ir visokeriopą paramą mūsų TAU skiria Marijampolės miesto savivaldybė. Įvertinusi Marijampolės TAU veiklos apimtį, Marijampolės savivaldybė skyrė papildomų lėšų Marijampolės Meilės Lukšienės švietimo centrui naujam Marijampolės TAU Neformaliojo suaugusiųjų mokymo koordinatoriaus etatui įsteigti. Pagal panaudos sutartį suteikė patalpas (8 kabinetus), apmoka elektrą ir šildymą. Turime galimybę naudotis meno mokyklos sale: TAU pirmąją dienos pusę, meno mokykla – po pietų. Išvykoms į konferencijas, Vyriausybės organizuojamus ir kitus renginius suteikia transportą.

Didelę finansinių išteklių dalį sudaro įvairi projektinė veikla. Įgyvendiname Marijampolės savivaldybės, valstybės bei ES biudžeto lėšomis finansuojamus projektus. Per 15 veiklos metų įgyvendiname per 30 savivaldybės remiamų projektų, kuriuos finansavo Marijampolės savivaldybė, skirdama nuo 2000 eurų iki 10000 eurų.

Ką duodame Marijampolei?

Vadovaudamiesi principu „norint kažką gauti, pirmiausia reikia duoti“ ir jausdami visokeriopą Savivaldybės paramą, jaučiame pareigą aktyviai dalyvauti miesto gyvenime, įsijungti į visuomeninius

renginius bei veiklas. Mūsų meniniai kolektyvai koncertuoja miesto renginiuose, bibliotekoje, globos namuose, bažnyčiose. Marijampolės TAU studentai-seniorai aktyviai dalyvauja Savivaldybės rengiamose akcijose „Mamų skrynia“, „Žydintis tiltas“, „Darom“, „Rudeninė švara mano miestui“ ir kt.

„Mamų skrynia“, 2018

Stiprinant bendradarbiavimą organizuojame susitikimus su miesto savivaldybe bei jai pavaldžių įstaigų atstovais, pvz., Sveikos gyvensenos fakulteto susitikime dalyvavo Savivaldybės Meras, vicemeras, administracijos direktorius, Pirminės sveikatos priežiūros centro vadovas, Greitosios medicinos pagalbos centro bei ligoninės administracijos atstovai. Seniorai turi progą išsakyti savo lūkesčius, pageidavimus ir išgirsti naujausią informaciją iš pirmų lūpų.

Kiekvienais metais Savivaldybės administracijai savo iniciatyva teikiame metines Universiteto veiklos ataskaitas, kuriose atsispindi Universiteto respublikiniai, tarptautiniai laimėjimai, kuriais garsinamas Marijampolės miesto vardas.

I - oji moterų ansamblio „Jaunystės aidas“ vieta Varšuvos festivalyje, 2017

Medis vertinamas už vaisius, žmogus - už darbą
(lietuvių liaudies patarlė)

Bibliotekininkas – mokymosi organizatorius? Taip!

*Jolanta Čeponaitė,
Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos direktorė,
2017 metų „Epale“ ir 2020 m. Metų andragogė*

Biblioteka – bendruomenės mokymosi vieta, bet ar bibliotekininkas – bendruomenės mokymosi organizatorius? Šiandien suprantame, kad vieta tapo visiškai antraeilis dalykas. Nesvarbu, kur esame, svarbu, ką ir kaip veikiame. Ir itin svarbus yra žmogus – organizatorius, patarėjas, padėjėjas, nukreipėjas.

Bibliotekų veikla per valstybės nepriklausomybės metus labai pasikeitė – iš knygų išdavimo vietos bibliotekos tapo kultūros, edukacijos židiniai. Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos bibliotekininkė Rasa Zdanevičienė beveik senbuvė: čia ji dirba jau penkerius metus. Kitos bibliotekininkės besimokantieji net nepažįsta. Kodėl Rasa pasirinko šią specialybę? Bibliotekininkė pasakoja, kad ji, jau besimokydama mokykloje, žinojo, kuo taps, be galo mylėjo knygas, labai mėgo skaityti.

1 pav. Bibliotekininkė Rasa Zdanevičienė

Pradėjusi dirbti „Varpo“ gimnazijoje, Rasa nuo pat pirmųjų darbo metų labai aktyviai įsitraukė į mokyklos veiklas. Pirmiausia, bibliotekoje padaugėjo įvairių parodų: buvo eksponuojamos dailės, fotografijų, keramikos, tapybos ant šilko darbų, lėlių, rankdarbių, knygų skirtukų, teatro programėlių, atvirukų, fotokoliažų, sapnų gaudyklių, kalėdinių žaisliukų parodos. Visas jas sunku ir prisiminti. Parodų ateidavo pasižiūrėti mokiniai, mokytojai, mūsų partnerio – Tomo Zano bibliotekos skaitytojai, V. Šopeno ir Šv. Stepono gatvių gyventojai, pačių parodų autorių draugai. Kamuolys, patraukus už siūlo, visai nesunkiai vyniojasi. Viena paroda keitė kitą, susidarė eilė, norinčiųjų eksponuoti savo darbus. Galų gale parodų, vaizdų akims pasirodė per mažai.

Jei buvo eksponuojama lėlių paroda, Rasa įkalbėdavo autorę surengti ir lėlių dirbtuves; jei sapnų gaudyklių, vykdavo ir jų dirbtuvės ir t.t. Taip mes išmokome pasigaminti lėlytę, sapnų gaudyklę, kalėdinį

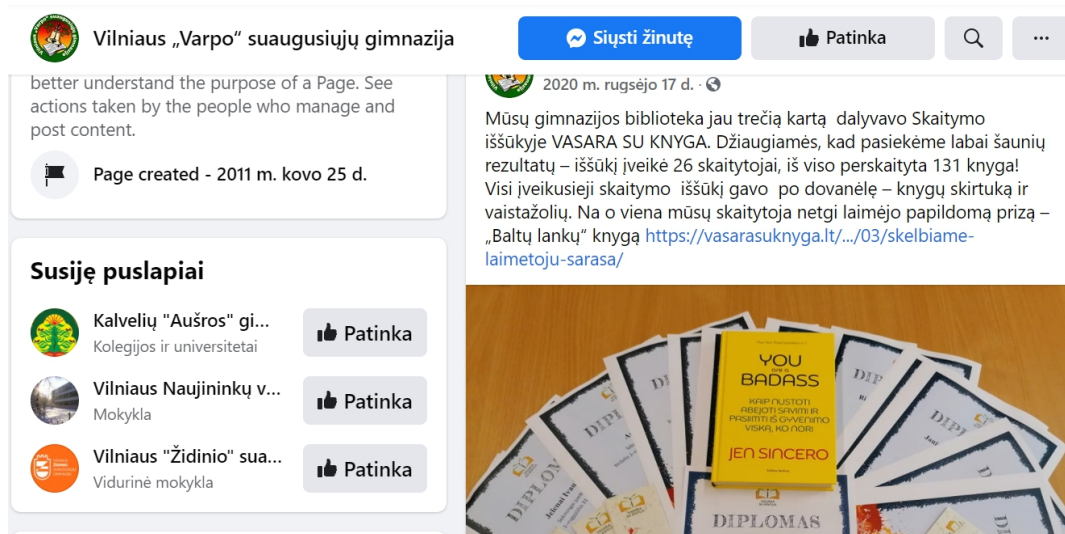
eglutės žaisliuką, makrame būdu nusipinti apyrankę. Bendruomenės dalis – visi netilpdavome – tiesiogiai nesimokėme matematikos, fizikos, biologijos ar geografijos, bet mokėmės būti kartu, mokėmės padėti vienas kitam, jei kažkas nepavyksta. Besimokydami bibliotekininkės Rasos organizuotų mokymų metu bandėme suprasti ir atrasti naujus savo hobius, o gal ir naujus pragyvenimo šaltinius. Tose dirbtuvėse gera nuotaika, pozityvumas tiesiog liejosi per kraštus. Mes mokėmės sau, mokėmės savo malonumui.

2 pav. Sapnų gaydyklių dirbtuvėlė

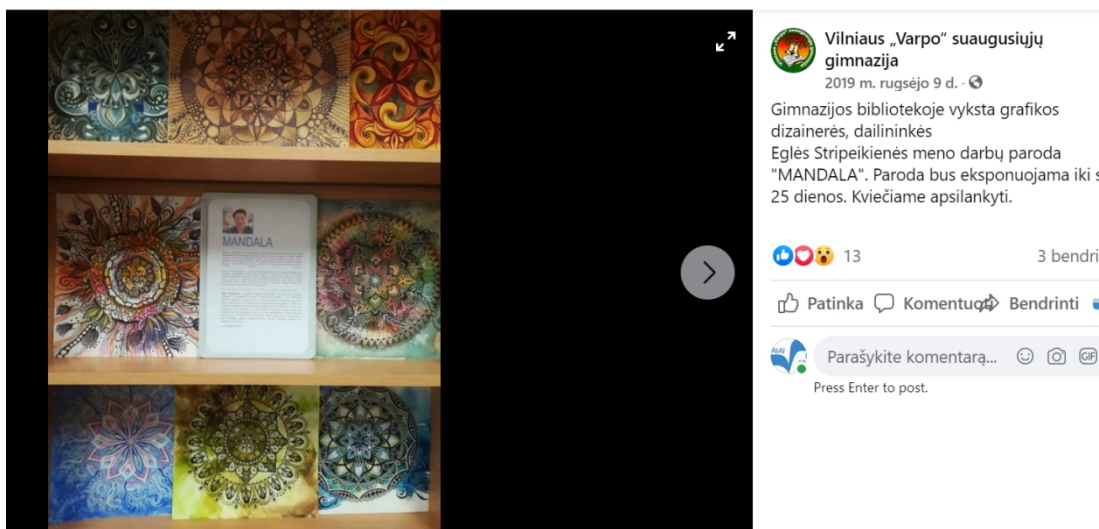
Niekada nebuvo pamirštas ir pagrindinis bibliotekos ir bibliotekininkės tikslas – visus bendruomenės narius skatinti skaityti. Pamatyti šiandieninį mokinį skaitantį knygą prilygsta beveik stebuklui. Kad ir mažais žingsneliais, bet buvo einama knygų skaitymo skatinimo keliu. Be privalomo literatūros sąrašo knygų stengėmės įsigyti ir skaitomiausių, įdomiausių, populiariausių kūrinių. Kasmet vis didėdavo „Knygų Kalėdų“ akcijos metu padovanotų knygų skaičius, artėjant vasarai bibliotekininkė vis kviesdavo registruotis iššūkiui „Vasara su knyga“, paskatindavo dalyvauti, vis pasiteiraudavo, kaip sekasi, kokios dar knygos trūksta, patardavo, surasdavo reikiamą leidinį. Tradicija tapo rugsėjį organizuojamos popietės, kuriose visi, įveikę iššūkį, gaudavo diplomus ir dovanų. Pasibaigus mokslo metams bibliotekininkė visada apdovanoja aktyviausius bibliotekos lankytojus ir daugiausia knygų perskaičiusius skaitytojus. Siekiant skatinti skaityti, organizuojamos ir kas mėnesį vykstančios perskaitytų knygų aptarimo popietės. Iš šių popiečių išaugo Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų gimnazijos bibliotekos skaitytojų klubas. Knygų skaitymas – vienas iš nuostabiausių mokymosi būdų. Skaitydamas knygas tu mokaisi istorijos ir geografijos, dailės ir muzikos, lietuvių kalbos ir literatūros, biologijos ir psichologijos bei daugelio kitų dalykų.

4 pav. Iššūkio „Vasara su knyga“ rezultatai

Nerimstantis Rasos charakteris neleidžia jai ramiai sėdėti ir laukti karantino pabaigos, laukti geresnių laikų. Jau pirmojo karantino metu atsirado virtualios parodos. Mes buvome pasimetę, įnikę į nežinomybę, pavargę nuo informacijos gausos, informacinių šiukšlių. Ir štai atgaiva sielai, širdžiai ir akims – nuostabios Eglės Stripeikienės, Elos Šakienės, Aušros Sirutienės, Kristinos Glinevičienės darbų paroda. Man ypač patiko pastarosios autorės darbų pristatymas – „jei gersite kavą iš didelio puodelio – tuomet Jums pakaks laiko „perskaityti“ mano 25 linkėjimus vasarai...“. Pavargusi po dienos darbų ne kartą esu vis žiūrėjusi ir žiūrėjusi Eglės Stripeikienės darbus, Veronikos Garbulienės sukurtą filmuką apie skudurinės Onutės gimimą.

3 pav. Dailininkės E. Stripeikienės mandalų parodos fragmentas

Galimybių mokytiis buvo sudaryta daug ir įvairių. Tik reikia norėti mokytiis. Viena iš mokėjimo mokytiis sudedamųjų dalių yra laiko valdymas. Mokymuisi reikia rasti laiko. Tiek mokytojai, tiek ir mokiniai yra atlikę laiko valdymo užduotį – nubrėžti kasdienės savo gyvenimo paros laiko picą, paskui, atsiradus iššūkiui, kuris reikalauja laiko, pabandyti tą picą kitaip supjaustyti ir surasti laiko. Gerai pagalvojus, picos gabalėlius perstumdyti pavyko kiekvienam. Taigi, reikia norėti ir turėti tikslą. Viską įmanoma įveikti. Gerai apsidairius aplinkui, atsiras ir padedančių. Tokių kaip Rasa.

Dailininko Vlado Žiliaus kūryba – kūrybinės laisvės išraiška

*Dr. Rasa Žukienė,
Vytauto Didžiojo universiteto
Menų fakulteto Menoros katedros profesorė,
Marijampolės Meilės Lukšienės švietimo centro
kultūrinių renginių organizatorė*

Marijampolės Meilės Lukšienės švietimo centro Menų galerijoje 2020 m. spalio 8 d. buvo atidaryta įstabi paroda, pavadinta „Mano ženklai“. Tai Vlado Žiliaus (1939-2012) kūriniai, sukurti dailininkui gyvenant Niujorke. Pristatyta 1991-1996 m. kūryba, abstrakcijos iš serijų „Indėnų vasara“, „Žmogėdrų sala“, „Stounhendžas“ ir atskiri laisvų improvizacijų paveikslai. Ši paroda lankytojams padarė didelį įspūdį: paveikslai spindi, spalvos pulsuoja, kaskart, pasikeitus apšvietimui, galima pastebėti vis kitų detalių žaismą. Be to, Vlado Žiliaus parodas visada lydi ir platesni svarstymai apie žmogaus kūrybiškumą ir laisvę.

1 pav. Parodos plakatas.

Vladas Žilius 1964 m. baigė grafikos specialybę Vilniaus dailės institute. Iki 1975 m. jis gyveno Vilniuje, dirbo kūrybinį darbą, dėstė M. K. Čiurlionio meno mokykloje, buvo „Vagos“ ir „Minties“ leidyklų vyriausiuoju dailininku. Kūrė grafikos darbus, ekslibrisus, atvirukus, iliustravo Justino Marcinkevičiaus, Maironio, Mykolo Sluckio knygas, apipavidalino kino filmą „Jausmai“. Knygų iliustravimas buvo gana

pelningas menininkų užsiėmimas. Bet kūrybingas žmogus dažniausiai nesitenkina vienu raiškos būdu. Gali būti, kad Vladą Žilių šiek tiek varžė grafikos bespalviškumas ir maži formatai, ir 7 deš. viduryje jis pradėjo tapyti. Tai buvo sovietinėje Lietuvoje neįprasta tapyba. Ne realistinė at ekspresionistinė, bet dekoratyvi, efektinga, žaidžianti plokštumomis tapyba. Dailininkas labai domėjosi Vakarų pasaulio meno procesais. Tuo metu Vakaruose išpopuliarėja abstraktus menas, siurrealizmas ir op-artas³ – geometrinės abstrakcijos kryptis, pagrįsta akies fiziologine reakcija į linijas ir spalvas. Op-artas – tai optinis, akies dirginimui skirtas menas. Op-artas jam tiko, nes tokiam kūrinui sukurti reikia tikslumo, preciziškų linijų, kaip ir grafikos mene.

Modernaus Vakarų meno patirtis svarbi ir Vlado Žiliaus knygų iliustracijose. Pavyzdžiui, vaikiškos knygos „Vai tai dūda“ iliustracijose (2 pav.) pat jaučiasi, kad dailininkas domisi abstrakčia raiška. Matome op-arto atšvaitus: ryškios spalvos, statišką ir dinamišką formų dermę.

2 pav. Vl. Žilius. Mykolo Sluckio knygos „Vai tai Dūda“ iliustracija

Vladas Žilius nuo 7deš. vidurio pasuko savitu kūrybos keliu, nesitaikė prie valdžios keliamų socialistinio realizmo reikalavimų tapyti ir piešti tik realistiškai. Todėl jo kūryba užkliuvo meno funkcionieriams, leidykloje kilo triukšmas, net norėta nebemokėti dailininkui honoraro. Meno „prievaizdai“ valdžios struktūrose dailininką kaltino formalizmu – tai yra, kad jis žaidžia su nieko nereiškiančiomis (abstrakčiomis) formomis, kad tai beprasmiška, nes neatspindi tarybinio žmogaus gyvenimo. Taip abstrakčios meno

³ Optinis menas, yra vaizduojamojo meno stilius, kuriame naudojamos optinės iliuzijos.

kalbos pomėgis stipriai įtakoją šio žmogaus gyvenimą. Stojęs į atvirą konfliktą su sovietų valdžia, 1975 m. Vladas Žilius buvo pašalintas iš TSRS dailininkų sąjungos, atleistas iš darbo leidykloje. Tada jis parašė laišką LKP Centro komitetui dėl leidimo emigruoti į Vakarų. Po metų jis jau gyveno Niujorke, dirbo reklamos srityje, rašė straipsnius Amerikos lietuvių spaudoje, surengė apie šešetą personalinių parodų Niujorke ir Čikagoje. Taip grafiko Vlado Žiliaus gyvenimas skilo į dvi beveik lygias dalis – trisdešimt šešeri metai Lietuvoje ir tiek pat emigracijoje Jungtinėse Amerikos valstijose.

Bet nuo politikos sugrįžkime prie meno. Ką reiškia žodis „abstraktus“? Lotyniškai *abstractio* – reiškia atitraukimą. Mene tai vaizdai, atitrūkę nuo tikrovės, bet jai neprieštaraujantys, parodantys kitą, dažnai vidinį tikrovės sluoksnį. Abstrakcija atsirado Vasilijaus Kandinskio dėka apie 1910 metus, ir labai stipriai kitų dailininkų išvystyta Amerikoje po II pasaulinio karo. Sovietų sąjungoje abstrakcija buvo draudžiama, kaip kažkas neaiškaus, nesuprantamo, neauklėjančio žmogaus, todėl ir Vladas Žilius, pasirinkęs abstrakcijų kūrimą, taip stipriai nukentėjo.

Abstrakti tapyba spalvomis jam buvo asmeninės laisvės išraiška. Jis fiksavo savo nuotaikas, tik jam, atskiram individui, svarbius asmeninius pojūčius. Štai kaip jis kalba apie tapybą ir laisvę: „*Laisvę įsivaizduoju kaip žydingą lauką, kaip pievą, kaip ošiantį žalią mišką, kur gyvena visi, dideli ir maži, paukščiai, žvėreliai ir kitokie gyviai. Jie visi laisvi, kiekvienas pagal savo galimybes*“. Šiuose menininko žodžiuose sureikšmintas ne tik gamtos pasaulis, bet ir spalvos, ypač žalia. Tapyba, spalvos, atspalviai, sodrūs potėpiai buvo šio dailininko individualios kūrybinės laisvės kalba. Spalva visad traukė jį savo magiška galia.

Vlodo Žiliaus kūriniai – tiesioginis laisvos minties, užplūdusios emocijos perkėlimas ant popieriaus ar drobės (3 pav.).

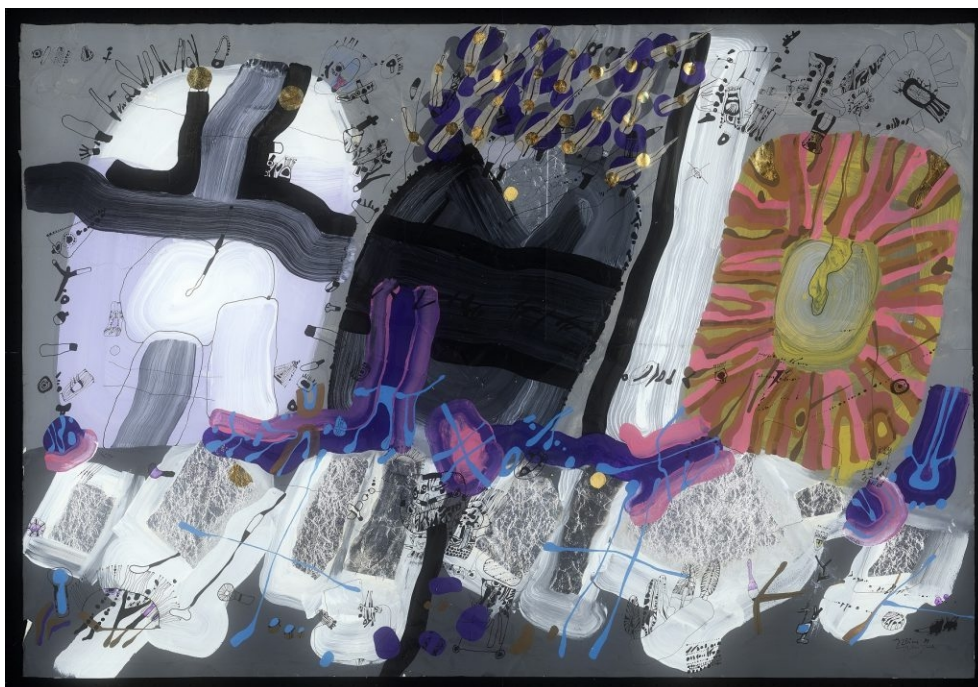

3 pav. Vl. Žilius. Iš ciklo „Indėnų vasara“.

Jis kūrė ištisomis serijomis, mėgavosi pačiu kūrimo procesu, darbas jam teikdavo daug džiaugsmo. „Aš niekada nedarau eskizų, paruošiamųjų piešinių“, - rašė dailininkas. Žiliaus tapyba beveik nieko nevaizduoja. Kiekvienas lakštas yra vis kitas nuotaikos niuansas;

„Savo nuotaiką tuoj pat noriu užfiksuoti, kad mintis kuo greičiau, kuo natūraliau būtų perduota, išreikšta, kad kuo mažiau ji būtų iškreipta. Niekada iš anksto nežinau, kaip serija baigsis, koks bus skaičius. Kai nupiešiu paskutinį darbą, žinau, kad tai jau paskutinis. Jei kas ir paprašytų nupiešti dar vieną tos serijos darbą – man tat būtų labai sunki užduotis.“

Abstrakčias dailininko kompozicijas įkvėpė skirtingi išgyventi jausmai, matyti vaizdai – tai archeologiniai radiniai, mikropasauliai, smulkių elementų iš tikrovės. Pavyzdžiui, cikle „Stounhendžas“ (4 pav.) yra nemažai smulkių detalių, primenančių pirmykščio žmogaus piešinius ant uolų. Tai Vlado Žiliaus kelionių įspūdžių nuotrupos.

4 pav. Vl. Žilias. Iš ciklo „Stounhendžas“

Bet iš principo jo tapyba yra abstrakti, nes stipriausiai veikia stambiosios formos ir plokštumos. Iš vieno paveiklo į kitą liejasi spalvos, atspalviai, pustoniai, linijos, žibančios plokštumos sublyksi, priklausomai nuo salės apšvietimo. Žiūrint technologiškai, Vlado Žiliaus paveikslai yra daugiasluoksniai: dažų sluoksnis, priklijuotos blizgančio popieriaus detalės, paskui dar ir štrichai pieštuku, tušu ir plunksnele ant jau sausos temperos sluoksnio. Dailininkas naudojo aukso ir sidabro folijas ir sukurdavo šviesų žaismą. Jis visiškai nevengė paviršių žibėjimo, nepritarė kai kurių lietuvių dailininkų nuomonei, kad tas spindesys nustelbia ar nupigina paveiklo koloritą. Atvirkščiai, jis sakė, kad taurūs, karališki tikro aukso žybsniai kiekvienam kūriniui suteikia grožio ir prabangos.

Apibendrinant reikia pasakyti, kad dvidešimtojo amžiaus 7-8 deš., brežnevizmo laikotarpiu šis dailininkas, nemėgęs vaizduoti konkrečių daiktų ir įvykių, gero įvertinimo tikėtis negalėjo. Jis norėjo perteikti savo jausmus ir pojūčius, o ne tai, kas dailininkams buvo liepiama vaizduoti. Vidinė, kūrybinė menininko laisvė

buvo neįmanoma išorinės nelaisvės sąlygomis. Išvykimas iš sovietų sąjungos, gyvenimas Niujorke jam suteikė kūrybinę laisvę. Po dvidešimties metų atvykęs jau į laisvą Lietuvą, jis racionaliai įvertino kūrybos ir gyvenimo emigracijoje sankirtas: Jis pasakė: „Emigrantas laisvame pasaulyje susiduria su materialiniu barjeru, galinčiu būti rimta kliūtimi jo susikurtam laisvės įvaizdžiui. Yra ir skirtingo mentaliteto barjeras. Bet jei žmogus nebijo darbo ir nepretenduoja į nerealius dalykus, laisvo pasaulio pojūtis yra pozityviai svaigus“. Kūrybos pasaulyje dailininkas Vladas Žilius tai tikrai yra patyręs. Bet svarbiausia tai, kad net tada, kai dailininko jau nebėra (mirė 2012 m.), jo kūryba dovanoja žmonėms laisvės pojūtį, šventę akims ir sielai.

Iliustracijų sąrašas

1. Vladas Žilius. Mykolo Sluckio knygos „Vai tai Dūda“ (Vilnius: Vaga, 1972) iliustracija. 1971. Popierius, gvašas, 22, 4 x 17, 2 cm.
2. Vladas Žilius. Iš ciklo „Indėnų vasara“. 1992. Mišri technika, 78 x 107 cm.
3. Vladas Žilius. Iš ciklo „Stounhendžas“. 1995. Mišri technika, aukso folija, 78, 5 x 114 cm.